

7.ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

7.ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	1
7.1.ВЕРСКА НАСТАВА	2
7.2.ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	42
7.3. РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ	110
7.4. ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	134
7.5. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	152

7.1.ВЕРСКА НАСТАВА

Циљ и задаци

Циљ верске наставе јесте да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Ученици треба да упознају веру и духовне вредности сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе су да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијим и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;
- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину божју и за себе;
- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;
- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Први

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕН И САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Учимо о нашој вери - уводни час	• упознавање ученика и вероучитеља • упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада • мотивисање ученика за	<u>Когнитивни аспект:</u> • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА 2. Моја породица 3. Моја школа и другари 4. Ми смо део Божје породице (Цркве)	• ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице • пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) • моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемо	• приче и слике које приказују породицу • може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) • садржаји у вези са животом у школи (нова	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће

		чланови Божје породице (Цркве) <u>Афективни аспект:</u> - пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници - желети да изражава	правила понашања Божја породица (ко су чланови Божје	облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици; - Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ 5. Послушност 6. Даривање – наша љубав 7. Цео свет на дар 8. Оче наш - зовео нашег Бога	- пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви - пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога - пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом - омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин - ученицима пружити основ за	<u>Когнитивни аспект:</u> - знати да заједница са Богом почива на слободи - знати да је послушност израз љубави - моћи да препозна да је даривање плод љубави - моћи да сазна да је молитва разговор са Богом - моћи да усвоји текст молитве Оче наш - знати да је Бог Отац створио свет из љубави - моћи да препозна да је наш живот Божји дар - знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим <u>Афективни аспект:</u> - показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин - бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	- приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо - како можемо да помогнемо другоме; љубављу чиним добра дела - садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света - песмица: „Ал` је леп овај свет“, Ј.Ј. Змај - Бог је цео свет створио из љубави	
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ	пружити ученицима неопходно	<u>Когнитивни аспект:</u> моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом	Новозаветно сведочанство	

РОДИ! 9. Бог долази у овај свет 10. Христос се роди – Божић у мом дому 11. Како је Растко постао Св. Сава 12. Свети Сава, слава у школи и у мојој породици	доласку Спаситеља у свет - указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет - пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави	- моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) - моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави - моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) - моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему <u>Афективни аспект:</u> По завршетку теме: - код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења - код ученика ће се развити жеља	Христовом Рођењу (препричано и прилагођено) - Божићна песма: „Божић, Божић благи дан“ - Свети Сава – остварени син Бога Оца (кроз љубав и заједницу са Богом, свако од нас постаје као Свети Сава) - Химна Светом Сави	- Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. - Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. - У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ 13. Бог ствара свет 14. Свет је наш дом 15. Прихватимо дарове Божје	- пружити ученицима елементарно знање о стварању света - омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницусабраног Божјег народа - подстицати	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да опише појединости библијске повести о стварању света - моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења - знати зашто за Бога кажемо да је Творац - моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе	- Библијско казивање о стварању света - Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква - Човек не прихвата Божје дарове-непослушност и себичност	<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и

16. Где је љубав ту је Бог 17. Христова вечера са ученицима 18. Литургија - окупљање Божје породице 19. Пост – стаза љубави		јединство људи и природе са Богом • знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) • да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица <u>Афективни аспект:</u> • код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу	• Прича: “Где је љубав, ту је Бог”, Л.Н. Толстој • Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“, с. Нина Неранцић и Ана Савковић	остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика;
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ 20. Христова љубав према човеку и свету 21. Препознајемо Христову љубав 22. Христос васкрсе!	• указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету • пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу	<u>Когнитивни аспект:</u> • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по	• Јевађељска прича Милостиви Самарјанин • Песмица: „Знаш ли ко те љуби силно“ • Новозаветно сведочанство о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено) • Прича: „Добро дрво“ Ш.	<u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1

		кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом <u>Афективни аспект:</u> • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да		
VII – НАША БРИГА О СВЕТУ 23. Човек домаћин у свету 24. Радост служења 25. Љубав према људима и природи је љубав према Богу 26. Сваки човек је за нас Христос 27. Научили смо о нашој вери	• омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку • подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи • установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе • препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе <u>Афективни аспект:</u> • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној	• Разне приче о које говоре о служењу човека човеку • Човекова брига за очување природе, биљака и животиња • Прича Свети Герасим и лав Јордан • Приче и слике о кућним љубимцима	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција
6. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Други

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕН И САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Ми смо Црква – уводни час	• упознавање ученика са садржајима и начином рада • мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; • моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. <u>Афективни аспект:</u> • желети да активно учествује на часовима верске наставе	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (35 часова)
II – МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ 2.Крштењем постајемо чланови Цркве 3.Црква – заједница 4.Храм – место	• омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу • омогућити ученицима да разликују појмове: Црква, храм, Литургија • указати ученицима да је учешће у Литургији	<u>Когнитивни аспект:</u> • знати да се Крштењем постаје члан Цркве • знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих • знати да је Црква заједница са Богом • разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо)	• Икона Христовог Крштења • Библијска прича о Ноју – Нојева барка – брод спасења • Народна приповетка „Седам прUTOва“ • Слике различитих	

окупљања заједнице 5. Литургија – догађај Цркве 6. Заједница радости	засновано на слободи	• на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови • моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве • знати да у Литургији учесује само онај ко је крштен и ко то жели • <u>Афективни аспект:</u> • желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова	православних храмова (спољашњи и унутрашњи изглед) • Новозаветно сведочанство о Свадби царевог сина (препричано и прилагођено)	• практична настава (1 час) • <u>Место реализације наставе</u> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; • <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u>
III – ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ 7. Народ Божји, различите службе 8. Литургијске службе: Епископ, свештеник и ђакон 9. Многе службе, једна Црква 10. Епископ – слика Христова на Литургији 11. Ко су монаси?	• ученицима пружити основно знање о литургијским службама • омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби • омогућити ученицима да уоче да свако у Цркви има своју службу	<u>Когнитивни аспект:</u> • препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији • знати да свако у Цркви има своју службу • уочити међусобну повезаност служби у Цркви • уочити од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова • уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве • моћи да објасни службу Епископа у Цркви • моћи да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом • уочити да Епископ предводи молитву Цркве • моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири <u>Афективни аспект:</u> • ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви	• Садржаји који се односе на разне службе људи у свету • Прича „Отац управља бродом“ • Садржаји који се односе на службе у цркви (примери светитеља и њихових служби (епископи: Св. Сава, Св. Никола...; Св. ава Јустин; Св. Серафим Саровски; Св. архиђакон Стефан, Св. ђакон Авакум; народ: Св. Петка, Св. Димитрије, Св. Ђорђе) • Разне илустрације епископа, свештеника, ђакона	• Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу

			• Сlike са Литургије • Сlike монаха, монахиња; • Прича: „Велики монаси најсличнији анђелима“ • Манастири – извори љубави и светлости • Сlike манастира	употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV – ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА 12. Пресвета Богородица – мајка Христова 13. Божић – Христос се роди! 14. Богојављење – Христос је Син Божји 15. Свети Сава и Свети Симеон	• ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве • указати ученицима да се празници прослављају литургијски – на заједничкој молитви • ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице	<u>Когнитивни аспект:</u> • уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици • знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас • уочити да Богородицу сматрамо светијом од свих светих • знати молитву <i>Богородице Дјево</i> • усвојити текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ • знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • знати да је Свети Сава наш први Архиепископ • знати ко је подигао манастир Хиландар <u>Афективни аспект:</u> • пожелети да радо учествује у прослављању празника • пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), исказе своју љубав и поштовање према Богородици	• Пресвета Богородица – Ваведење и Благовести • Богородичини празници • Молитва „Богородице Дјево“ • Рођење Христово Прича „ Мали Данило сведок Христовог рођења“ • Божићна песма: „Витлејеме славни граде“ • Крштење Христово • Казивање о Светом Сави и Светом Симеону Песме Св. Владике Николаја: Брижни син (о Св. Сави и	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на

			Св. Симеону) и Хиландар	два начина: - процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: - усмено испитивање; - писмено испитивање; - посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5 Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 - Евалуација – 1+1
V – ТРПЕЗА ГОСПОДЊА 16. Литургија наш дар Богу 17. Литургијски предмети 18. Причешће - храна за живот вечни 19. Слава у мојој породици	- пружити ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу - омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом - ученицима пружити основно знање о предметима који се користе на Литургији - упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу - уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом - моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете - уочити да је заједничка трпеза израз љубави - знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве - моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране - уочити сличности елемената Литургије и славе <u>Афективни аспект:</u> - код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	- Прича о Литургијским даровима: вино и хлебу - Слике литургијских предмета: Путир, кашичица, дискос, звездица, кадионица... - Слике славе	
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА 20. Христос је са нама у Литургији 21. Причешће у мом животу 22. Празнујемо Васкрсење	- пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом - побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово	<u>Когнитивни аспект:</u> - препознати значај празновања Васкрса - проширити своја знања о Христовом Васкрсењу - уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа - знати да је Христос увек са нама <u>Афективни аспект:</u> - исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	- Причешће, храна љубави – прича из књиге «Мали анђео», Невена Витошевић „Корица хлеба“ (Из житија Св. Онуфрија) „Божије старање“ (о томе како је у сиромашном манастиру аве Теодосија понестало	

Христово 23. Христово Васкрсење – наше васкрсење			хлеба и вина, а ава се уздао у Божју помоћ. И Бог се постарао да монаси добију све што је потребно за причешће)	
VII ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ 24. Православни храм 25. Икона - прозор у Царство Божје 26. Буди и ти иконописац 27. Царство Божје у светима	• омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма • приближити ученицима појам Царства Божјег • указати на иконе као на посебну пројаву Царства Небеског • приближити ученицима појам светих	<u>Когнитивни аспект:</u> • знати да наброји основне делове храма • уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • знати да објасни ко су светитељи • испричати ко су и шта су све чинили светитељи које славимо • уочити да постоје светитељи и у данашње време • сазнати о неким светитељима новијег доба <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама • бити подстакнут да воли природу и друге људе • бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје	• основни делови храма • иконе Господа, Богородице, празника, светитеља • прилагођена и препричана житија светих	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција
6. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Трећи

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Свет је створен за тебе, чувај га! – уводни час	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Мотивисање ученика за похађање верске наставе	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. <u>Афективни аспект:</u> - ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (34 часова)
II – БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА 2. Свето Писмо нам сведочи о настанку света	- пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света; - омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно;	<u>Когнитивни аспект:</u> - препознати неке елементе библијске повести о стварању света; - моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести;	- Појам Светога Писма као књиге откривења - Стварање невидљивог света- духовних сила - анђела - Библијско	

3. Света некада уопште није било (1. и 2. дан стварања) 4. Све је биље створено и Сунцем обасјано (3. и 4. дан стварања) 5. Све врви од живота (5. и 6. дан стварања) 6. Створен сам да личим на Бога	• Пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића; • Објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света; • Омогућити ученицима да увиде разлику између Бога и створене природе.	• моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; • моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; • моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; • уочити да је човек сличан Богу. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу; • развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.	казивање о стварању света по данима • Стварање човека • Песма „Молитва“ Бранко Радичевић(песник се диви Божјем стварању и моли благослов...) • Прича „Паче“ А. Солжењицин	• практична настава (2 часа) <u>Место реализације наставе</u> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу
III – БОГ НАС ВОЛИ 7. Бог ствара свет из љубави 8. Бог, људи и природа 9. Свет не може без Бога 10. Бог се брине о свету 11. Божићни весници	• Омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; • Омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; • Омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет.	<u>Когнитивни аспект:</u> • знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; • препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; • увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; • увидети да Бог жели да свет постоји вечно; • увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно разделени; • увидети различитост која постоји	• Прича „Шишарка“ или прича „Себични цин“ О. Вајлд (са правим крајем, кад се појављује Христос...) • Прича Св. Владике Николаја о томе како је Господ са Богородицом избавио пастира Давида из невоље (кад је заспао у пећини а змија му легла на груди...)А	

		између Бога и створеног света; • знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; • упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; • уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; • упознати садржај молитве Анђелу чувару; • усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“. <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ; • бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).	кад је одрастао Цар Давид је описао Богородицу и Христа у псалму • „Љубавна песма“, М. Данојлић (о маслачку и облачку) • Јављање анђела Богородици; • Јављање анђела Јосифу; • Сусрет Богородице и Јелисавете; • Јављање анђела пастирима; • Јављање анђела мудрацима; • Анђео јавља Јосифу да склони породицу у Египат; • Молитва Анђелу чувару; • Песма: „Анђели певају“.	употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV – ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА 12. Човек домаћин и свештеник у свету 13. Свети Сава	• Пружити ученицима основ за разумевање да се лични однос са Богом остварује кроз служење Богу и ближњима; • Пружити ученицима основ за разумевање да	<u>Когнитивни аспект:</u> • уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; • проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; • уочити да нема љубави без служења ближњима;	• Прича „Три дрвета“ (Ова прича је и Божићна и Васкршња) • Подизање задужбина – најзначајније задужбине Светога Саве и Светог Симеона	<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара

14. Свети Сава брине о нама 15. Радост служења	природи и човеку вечно постојање дарује Бог; - Омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом; - Пружити ученицима основна знања о о Светоме Сави као нашем примеру служења.	- упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима. <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да љубав препознаје као служење; - знати да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.	Мироточивог - Јеванђељско казивање о Христовом служењу – прање ногу апостолима и Тајна вечера - Прича: Доброчинство – најлепши начин да постојиш, из књиге «Мали анђеол», Н. Витошевић.	ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: - усмено испитивање; - писмено испитивање; - посматрање понашања ученика;
V – ЛИТУРГИЈА-ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ 16. Наши дарови благодарности (опис н.ј. - твар у Литургији) 17. Литургија - преображај света 18. Литургија – молитва за спасење човека и света 19. Васкресење Лазарево 20. Васкрсење Христово	- Ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино – наши дарови -представљају свет у малом; - Ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији; - Пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целог света; - Омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света; - Ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за	<u>Когнитивни аспект:</u> - препознати да је Литургија захвалност Богу; - уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове; - уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; - увидити везу Литургије и спасења човека и света; - проширити своја знања о празнику Васкрсења; - увидити шта за створену природу значи Христово Васкрсење; - усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; - бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима.	- Твар у Литургији – хлеб и вино - Песма“Како настаје хлеб“ Лидија Поповић - Твар у Литургији – тамјан, уље, восак, вода, врба, бадњак, јаје, жито, грожђе... - Прича о удовичиној лепти - Велика Јектенија - Прича „Мудри чобанин“ Патријарх српски Иринеј Гавриловић(прича о причешћу) - Библијско казивање о	Оквирни број часова по темама Увод – 1 Бог ствара свет и човека – 7 Бог нас воли – 7 Заједница Бога и света кроз човека – 6 Литургија – преображени свет – 7 Човек и природа - 6 Евалуација – 1+1

	нас и да је васкрсао да победи смрт за нас.		васкрсењу Лазара • Казивање о женама мироносицама на Христовом гробу („Зашто тражите живог међу мртвима“) • Васкршња прича „И жовотиње“ Зинаида Хипијус	
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА 21. Све чека на љубав човека 22. Чувамо дарове Божије љубави 23. Стварање света у православној иконографији 24. Икона света створеног за мене	• Ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе; • Омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека; • Омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи; • Упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи; • Развијати код ученика скромност; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса.	<u>Когнитивни аспект:</u> • препознати личну одговорност за творевину; • увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; • увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека; • препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; • бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину; • Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	Поучне приче: • „Свети Власије благосиља животиње“ • „Игуман и медвед“ • „Необична лађа“ (Свети Елије и крокодил) • „Свети Серафим и медвед“ • Песма „Радуј се“ М. Одаловић • Израда иконе - Израда стрипа	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Математика
3. Познавање природе и друштва
4. Музичка култура
5. Ликовна култура
6. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Четврти

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Дружимо са Богом и светима – уводни час	• упознавање ученика са садржајима и начином рада • ученик ће бити мотивисан да похађа часове верске наставе	<u><i>Когнитивни аспект:</i></u> • стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда • уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања <u><i>Афективни аспект:</i></u> • желети да активно учествује на часовима верске наставе	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II – ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР 2. Заједница је основ живота 3. Црква је наш избор 4. Црква је заједница са Светом Тројицом 5. Црква је циљ стварања света	• Пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ –да постане Црква; • Развијање свести ученика да је све створено да постоји у заједници са Богом; • Указати ученицима на значење речи Црква;	<u><i>Когнитивни аспект:</i></u> • уочити важност постојања заједнице • уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; • уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; • знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница; • знати да се заједница Бога, људи и	• Прича“Недостајати “(за заједницу као основ живота) Т. Телехтон • Песма Св. Владике Николаја „Заједничарење са небом “ • Одабрани одељци из књиге „Из Ја-града у Ти-град“ •	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.

6. Свет изван заједнице са Богом 7. Свет у заједници са Богом	Развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници.	природе зове Црква; - уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве - бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; - бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	Одломак из песме “Зимска идила” Војислава Илића“	<u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (32 часова) практична настава (2 часа) <u>Место реализације наставе</u> - Теоријска настава се реализује у учионици; - Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно
III – ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ 8. Христос позива Апостоле 9. Вера основ заједнице 10. Апостоли позивају свет 11. Човек само срцем јасно види 12. Христос нас зове 13. Божић	- Омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим; - Указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом; - Омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима.	<u>Когнитивни аспект:</u> - уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; - увидети да су апостоли људи који су слични нама; - уочити да је вера основ заједнице са Богом; - увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; - разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); - Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	Прилагођена и препричана новозаветна прича о Христовом позиву Апостола Новозаветна прича о ап. Петру када тоне О делима Апостола «Мали принц», А. С. Егзипери - одломци Песма «Звезда се засја»	
IV – ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА 14. Светитељи -	Омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем;	<u>Когнитивни аспект:</u> - поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; - увидети да су сви позвани да буду светиетљи; - уочити важност светитеља као	- Прилагођена и препричана нека житија светих - Приче из живота Светога Саве	

сведоци љубави Божје 15. Свети Сава - путеводитељ у живот вечни 16. Успињање ка Христу (опис н.ј – прича о Закхеју) 17. Свети Симеон Богопримац - сусрет са Христом 18. Литургијско путовање заједнице свих светих	• Омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом; • Указати ученицима да је Литургија заједница свих светих са Богом.	наших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; • уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; • препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	• Приповест о Светом Сави, његовим делима и духовним подвизима . Указати на неке од најважнијих поука из књига које је Свети Сава написао (Житије Св. Симеона, Законоправило, Хиландарски типик, Студенички типик,) • Одломак из књиге Михајла Пупина „ Са пашњака до науцењака“ (одломак у коме се говори о нашој вери и Светоме Сави) • Прича о Закхеју – препричана и прилагођена • Празник Сретење Господње • Св. Владика Николај одломак из „Небеске Литургије“	и информативно. • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V – ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА 19. На путу светости 20. Усавршавањ у нема краја 21. Пут ка вечности	Омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља; • Пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха; Омогућити ученицима да уоче шта су врлине; • Указати ученицима да • врлине представљају	<u>Когнитивни аспект:</u> • увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; • уочити да је грех наш погрешан избор; • увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; • увидети да без врлина нема љубави;	• Грех као промашај циља • Последице пада у грех • Обрада одабраних поглавља из књиге «Из Ти-града у Небески град» • Поуке светих: Григорије С. Петров ; • Васкршња прича дарови доброг мудраца Христу	

22. Хришћанске врлине 23. Врлинослов – свети нас уче	прихватање Божје воље; • Пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе .	• уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; • упознати најважније хришћанске врлине; • увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; • увидети да се и врлине усавршавају. <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да слеђује светитељима Божјим; • бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.	Спаситељу „Четврти мудрац“; • Свети Спиридон (прича о смирењу); • Свети Василије Острошки - (прича „Свечев лијек“); • Поуке владике Николаја • Св. Јустин Ћелијски („Срна у изгубљеном рају“ одломак из казивања белих срна)	<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Црква је наш избор – 7 Христос нас све зове – 7 Диван је Бог у светима својима – 7 Значај врлинског живота – 7 Са нама је Бог - 4 Евалуација – 1+2
VI - СА НАМА ЈЕ БОГ 24. Васкрсење и Педесетница 25. Црква је икона Царства Божијег 26. Црквена уметност - одсјај Царства Божијег	• Пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији; • Омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије; • Омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године	<u>Когнитивни аспект:</u> • уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; упознати садржај молитве «Царе небески»; • увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. <u>Афективни аспект:</u> • код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; • бити подстакнут да уреди школски просто најуспешнијим радовима; • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво	• Педесетница – рођендан Цркве; • Молитва Царе небески; • Кроз одломке из јеванђелских текстова, допуњене фотографијама фресака, приказати домострој спасења.	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Математика
3. Познавање природе и друштва
4. Ликовна култура
5. Музичка култура
6. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Пети

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	- Упознавање са садржајем програма и начином рада - Прелиминарна систематизација	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА 2. Религија и култура старог света 3. Човек тражи Бога	- Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. - Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. - Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	- моћи да именује неке политеистичке религије. - моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	- Религија и култура старог света - Човекова жеђ за Богом и вечним животом - Митови и легенде	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.

III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ 4. Божје Откровење 5. Свето Писмо (настанак, подела)	• Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку • Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма • Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије	• моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; • моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; • моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка • моћи да разликује Стари и Нови Завет • бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	• Божје Откровење • Свето Писмо (настанак, подела)	<u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (35 часова) • практична настава (1 час) <u>Место реализације наставе</u> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u>
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА 6. Стварање света 7. Стварање човека 8. Прародитељски грех 9. Човек изван рајског врта	• Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; • Оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као споне између Бога и света. • Објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; • Указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; • Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.	• моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије • моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле • моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан • бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; • моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу; • моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; • моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом	• Шестоднев • Стварање човека „по икони и подобију“ • Прародитељски грех • Човек изван рајског врта (Каин и Авел, Ноје, Вавилонска кула)	• Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

		• бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу;		• Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА 10. Аврам и Божиј позив 11. Исак и његови синови 12. Праведни Јосиф 13. Мојсије 14. Пасха	• Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима • Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа • Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа • Указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа • Развијање свести ученика о старању Божијем за свет кроз библијску историју; • Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији.	• моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја • моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом • моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта • моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести • моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.	• Аврам и Божији позив • Исак и његови синови • Праведни Јосиф • Мојсије • Пасха	
VI - ЗАКОН БОЖЈИ 15. На гори Синају 16. Десет Божјих заповести 17. Закон Божији као педагог за Христа	• Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; • Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божије остварује заједница између Бога и људи;	• моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; • моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; • моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу;	• Добијање Божијих заповести на гори Синају • Садржај Десет Божјих заповести • Смисао Декалога као припреме за Христа	

	• Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави	• бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.		<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:
VII - МЕСИЈАНСКА НАДА 18. „Земља меда и млека” 19. Цар Давид 20. Соломон и јерусалимски храм 21. Псалми Давидови 22. Старозаветни пророци 23. Месијанска нада	• Упознати ученике са појмом „обећане земље“ и њеним значајем за „изабрани народ Божији“ • Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма • Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка • Указати ученицима на лепоту Давидових псалама • Објаснити ученицима појам Месије • Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	• моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана • моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи • моћи да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства • знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију • моћи да наведе неке од старозаветних пророка • моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије • увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига	• Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) • Цар Давид • Соломон и јерусалимски храм • Псалми Давидови • Старозаветни пророци • Месијанска нада	• процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Религија и култура старог света – 3 Откривење – Свет Библије – 4 Стварање света и човека – 7 Старозаветна историја спасења – 7 Закон Божији – 4 Месијанска нада – 8 Евалуација – 1+1

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Ликовна култура
6. Музичка култура
7. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Шести

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ 2. Историјске околности пред долазак Христов 3. Јеврејско ишчекивање Месије 4. Свети Јован Претеча	- Упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; - Указати ученицима на старозаветна пророштва везана за долазак Спаситеља – Месије; - Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; - Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота;	- моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе - моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава - моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа - моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом;	- Историјске околности пред долазак Христов - Старозаветна пророштва о доласку Месије - Свети Јован Претеча	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час)

III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ 5. Нови Завет је испуњење Старог Завета 6. Новозаветни списи 7. Јеванђелисти	- Упознати ученике са настанком новозаветних књига; - Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; - Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; - Подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо.	- моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. - моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; - моћи да пронађе одређени библијски одељак; - моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; - моћи да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе; - бити подстакнут на читање Светог Писма.	- Нови Завет је испуњење Старог Завета - Новозаветни списи (настанак, подела, функција, аутори...) - Јеванђелисти	<u>Место реализације наставе</u> - Теоријска настава се реализује у учионици; - Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. - Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС 8. Пресвета Богородица – Благовести 9. Богородичини празници 10. Рођење Христово 11. Христос је Богочовек 12. Крштење Христово 13. Христова чуда 14. Новозаветне заповести и Беседа на гори	- Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; - Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; - Пружити ученицима основно знање о јеванђелјским казивањима о Господу Исусу Христу; - Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; - Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију	- моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; - моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; - моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; - моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога - моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; - моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог;	- Пресвета Богородица – Благовести - Богородичини празници - Рођење Христово - Христос је Богочовек - Крштење Христово - Христова чуда - Новозаветне заповести и Беседа на гори - Христос – Онај који је наш „пут, истина и живот“	

15. Христос – „пут, истина и живот” 16. Лазарева Субота и Цвети 17. Тајна Вечера – прва Литургија 18. Страдање Христово 19. Васкрсење Христово	• Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. • Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; • Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; • Представити ученицима догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека.	• моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека • моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; • моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; • моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; • бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; • моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; • моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрам Христове личности; • моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; • моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; • моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења • моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих;	• Лазарева Субота и Цвети • Тајна Вечера – прва Литургија • Страдање Христово • Васкрсење Христово	• Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. <u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
--	---	---	---	--

V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА 20. Вазнесење и Педесетница 21. Црква у Јерусалиму 22. Павле – апостол незнабожаца 23. Прогони хришћана 24. Свети цар Константин и крштење царства	• Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице; • Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; • Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; • Указати ученицима на узроке гоњења хришћана; • Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести.	• моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; • моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; • моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; • моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучеништва; • моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; • моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења;	• Вазнесење и Педесетница • Заједница у Јерусалиму, према извештају из Дела апосолских • Мисионарско дело светог апостола Павла • Гоњења Цркве • Свети цар Константин и крштење царства	• провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Припрема света за долазак Сина Божијег – 5 Увод у Нови Завет – 5 Богочовек Исус Христос – 16 Црква Духа Светога – 7 Евалуација – 1+1
---	--	---	---	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Ликовна култура
5. Музичка култура
6. Грађанско васпитање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Седми

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учење у богослужбеном животу Цркве.
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. Процес сазнавања 3. Личносно познање 4. Познање Бога 5. Бог је један, али није сам	- Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; - Кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицима три начина сазнавања: објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); - Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству;	- моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; - моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања - моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће; - моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; - моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности;	- Процес сазнавања као дело целе личности: чула, разум, слободна воља, искуство - Личносно познање, упознавање кроз љубав - Познање Бога - Бог је један, али није сам (Бог је заједница три личности: Отац, Син и Свети Дух)	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (34 часова) практична настава (2 часа)

	- Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу; - Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице.	- моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; - бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима.		<u>Место реализације наставе</u> - Теоријска настава се реализује у учионици; - Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;
III - СИМВОЛ ВЕРЕ 6. Сабори као израз јединства Цркве 7. Васељенски сабори 8. Символ вере 9. Богочовек Христос	- Указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве; - Објаснити појмове јереси и догмата; - Пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Символа вере; - Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа; - Развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији;	- моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; - бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; - знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; - умети да интерпретира Символ вере; - знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; - моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека;	- Сабори као израз јединства Цркве - Васељенски сабори - Символ вере - Христос је истинити Бог и истинити Човек	<u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. - Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV - СВЕТОТАЈНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ 10. Светотајински живот Цркве 11. Света Литургија – светајна Цркве	- Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личосни однос са Богом; - Пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни;	- моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) - моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве;	- Светотајински живот Цркве - Света Литургија као светајна Цркве - Свете Тајне Крштења и Миропомазања - Света Тајна Исповести	

12. Свете Тајне крштења и миропомазања 13. Света Тајна исповести 14. Света Тајна брака 15. Монашк а заједница 16. Света Тајна рукоположења 17. Молитвословља Цркве	Развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве.	- знати да је Причешће врхунац светотајинског живота - моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; - бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; - моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; - моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); - моћи да препозна своју службу у Цркви; - моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, гротља, жита, светлости...) - бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	- Света Тајна брака (слика Христа и Цркве) - Монашка заједница (искорак ка животу будућег века) - Света Тајна Рукоположења - Молитвословља Цркве	- Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонувања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. - У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ 18. Света браћа Кирило и Методије 19. Свети Сава 20. Срби светитељи 21. Крсна слава и обичаји	- Објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве; - Указати ученицима кроз примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина;	- моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; - моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светог Саве за српски народ; - бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина;	- Света браћа Кирило и Методије - Свети Сава - Срби светитељи (вероучитељ ће на више часова описати живот и подвиге неколико светитеља Српске Цркве по избору: - Света лоза Немањића	<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: - процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;

22. Српска црквена баштина	• Указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља; • Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља; • Развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе); • Пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.	• моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља • моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; • бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију • бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.	- Св. цар Лазар - Св. Василије Острошки - Св. Николај Жички и Охридски - Св. Петар Цетињски - Св. Вукашин из Клепаца) • Крсна слава и обичаји (лителије, храмовне и градске славе...) • Српска црквена баштина	<u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Богопознање – 5 Символ Вере – 6 Светотајински живот Цркве – 11 Српска Црква кроз векове – 11 Евалуација – 1+1
-----------------------------------	---	---	--	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Физика
6. Ликовна култура
7. Музичка култура
8. Грађанско васпитање
9. Техничко и информатичко образовање

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

34

Разред:

Осми

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА 2. Човек - икона Божја и свештеник твари 3. Хришћанско схватање личности 4. Грех као промашај човековог назначења 5. Новозаветне заповести Божје	- Продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету; - Развити свест код ученика о неопходности живота у заједници; - Развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе; - Омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе;	- моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. - моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. - бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. - моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; - моћи да разликује слободу од самовоље;	- Човек - икона Божја и свештеник твари - Хришћанско схватање личности - Грех као промашај човековог назначења - Две велике заповести о љубави - Слобода и љубав у хришћанском етосу	

6. Слобода и љубав у хришћанском етосу	• Подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање; • Подстаћи ученике на стално преиспитивање свог живота.	• моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика; • бити подстакнут да увиди вредност ближњег у сопственом животу; • моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; • моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.		<u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (32 часова) • практична настава (2 часа) <u>Место реализације наставе</u> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
III - ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС 7. Хришћански подвиг 8. Подвизи Светитеља 9. Пост 10. Хришћанске врлине 11. Евхаристијски поглед на свет	• Омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига; • Упутити ученике на смисао подвига светитеља; • Објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста; • Упознати ученике са Житијима Светих; • Развити евхаристијски етос код ученика.	• моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви; • моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу; • моћи да објасни кад и како се пости; • моћи да увиди смисао и значај поста; • бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу; • бити подстакнут да развија хришћанске врлине; • бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима; • бити подстакнут да чита Житија Светих; • бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.	• Хришћански подвиг • Примери подвига: свети људи су имали различите подвиге • Хришћански пост (духовни смисао, начин поста, евхаристијски, једнодневни и вишедневни пост) • Основне хришћанске врлине • Евхаристијски поглед на свет	

IV – ЛИТУРГИЈА 12. Молитва - лична и саборна 13. Црква је Тело Христово 14. Божанствена Литургија (опис тока Литургије) 15. Литургијски простор (делови храма) 16. Освећење времена	• Указати ученицима на значај личне и саборне молитве; • Објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело); • Указати ученицима да је литургијско сабрање израз Цркве као Тела Христовог; • Указати ученицима на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа • Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије; • Подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима; • Објаснити ученицима динамику богослужбеног времена.	• моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; • бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; • моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; • моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија; • моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу; • моћи да препозна неке од елемената Литургије; • моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу; • моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену. • моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници; • бити подстакнут да активније учествује у богослужењима;	• Молитва - лична и саборна • Црква је Тело Христово • Божанствена литургија - Проскомидија - Литургија речи (јектенија, мали вход, читања) - Евхаристија (велики вход, анафора, Молитва Господња, причешће) • Литургијски простор (делови храма) • Повезивање времена са литургијским доживљајем вечности (дневни, недељни и годишњи богослужбени круг)	• Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - ЦАРСТВО БОЖЈЕ 17. Царство Божје – циљ стварања	• Објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје;	• моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије;	• Царство Божије – циљ стварања • Васкрсење мртвих и живот будућег века	

18. Живот будућег века 19. Сведоци Царства Божјег 20. Обожење – циљ хришћанског живота 21. Знаци присутва Царства Божјег у овом свету (чуда, мошти...) 22. Икона – прозор у вечност	• Указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег; • Објаснити ученицима појам обожења указујући им на библијски опис Преображења Господњег; • Развијање свести ученика да је Литургија икона Царства Божјег; • Упознати ученике са сведочанствима присутва Божијег у овом свету (чуда, мошти...); • Предочити ученицима улогу Цркве у свету; • Пружити ученицима основно знање о икономији Духа Светога; • Упознати ученике са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека.	• моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; • моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; • моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; • бити подстакнут да активније учествује у Светој Литургији. • моћи да преприча догађај Преображења Господњег; • моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа • моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... • моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; • моћи да препозна икону као символ Царства Божијег; • бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.	• Етос хришћана као сведочанство Царства Божијег • Обожење – живот у савршеној заједници с Богом и другима • Знаци присутва Царства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) • Икона – прозор у вечност	<u>Евалуација наставе</u> Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Човек је икона Божија – 6 Подвижничко-евхаристијски етос – 7 Литургија – 9 Царство Божије – 8 Евалуација – 1+2
---	--	---	---	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Биологија
4. Ликовна култура
5. Музичка култура
6. Грађанско васпитање
7. Техничко и информатичко образовање

7.2. ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред: ПЕТИ

Број часова: 72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА Комуникативне функције	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	САДРЖАЈИ
Поздрављање	- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично) и иницирање упознавања; успостављања контакта (нпр. при сусрету, на разгледници, у имејлу, СМС-у) Sadržaji <i>Salut! Tu vas bien? Bonjour, ça va? Ça va, merci! Bonsoir!</i>

		<i>Bonnenuit!</i> <i>Bonjour, Monsieur. Aurevoir, Madame.</i> <i>A demain. A bientôt.</i> Pitanje intonacijom. (Inter)kulturni sadržaji: formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti; lična imena i nadimci.
Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и и тражење основних информација о другима	- представи себе и другог; - разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Иницирање упознавања, посредовање у упознавању и представљање других особа, присутних и одсутних, усмено и писано; слушање и читање кратких и једноставних текстова којим се неко представља; попуњавање формулара основним личним подацима (пријава на курс, претплата на дечји часопис, налепница за пртљаг, чланска карта и слично). Sadržaji <i>Je m'appelle Milica. Je suis serbe.</i> <i>J'habite à Kragujevac.</i> <i>Tu t'appelles comment? Comment allez-vous?</i> <i>Tu habites où?</i> <i>J'ai onze ans. Et toi, tu as quel âge.</i> <i>C'est mon copain/ma sœur/mon père. Il s'appelle Zoran.</i> Nenaglašene lične zamenice u funkciji subjekta. Naglašene lične zamenice (<i>moi, toi</i>) Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta, son/sa</i>). Upitne reči (<i>comment, quel/quelle</i>). Osnovni brojevi 1-100. Prezent glagola <i>avoir iêtre</i> i glagola prve grupe. (Inter)kulturni sadržaji: formalno i neformalno predstavljanje, ime, ime i prezime, imenovanje srodstva, gradova, zemalja; zemlje francuskog govornog područja.

Разумевање и давање једноставних упутстава и налога	- разуме упутства и налоге и реагује на њих;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање налога и упутстава и реаговање на њих (комуникација у учионици - упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). Sadržaji <i>Qui est absent? Qui n'est pas là?</i> <i>Vous comprenez? C'est clair? Je ne comprends pas. Vous pouvez répéter, s'il vous plait? Ecoutez! Répondez!</i> <i>Lisez! Regardez! Dessinez! Vous allez écouter un dialogue. Ouvrez/fermez vos livres. Levez la main. Prenez vos cahiers. Dépêchez-vous! Très bien!</i> <i>C'est parfait! Vous avez fini?</i> <i>J'ai fini. J'ai fait mon devoir. Pardon, Madame, je suis en retard.</i> Imperativ frekventnih glagola. Blisko buduće vreme (u ustaljenim izrazima vezanim za aktivnosti u učionici). Složeni perfekt (u ustaljenim izrazima vezanim za aktivnosti u učionici). (Inter)kulturni sadržaji: poštovanje osnovnih normi učtivosti, pesme.
Исказивање правила понашања	- разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забране) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и слично) и без ње;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставних исказа у вези са правилима понашања Sadržaji <i>Silence. Il est interdit de faire du bruit.</i> <i>Entrée libre. Ne pas nourrir les animaux.</i> Imenice. Negacijane pas + infinitiv (receptivno).

		Unipersonalne konstrukcije (<i>il est...</i>). (Inter)kulturni sadržaji: ponašanje na javnim mestima, značenje simbola.
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	- разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих, усмено или писано (позив на рођендан, журку, на игру, у биоскоп...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, усмено или писано, користећи најједноставније изразе молби, захвалности, извињења Sadržaji <i>On va au cinéma? Viens chez moi après l'école. Tu veux jouer avec moi?</i> <i>Oui, super!</i> <i>Désolé, je ne peux pas.</i> <i>Je t'invite à mon anniversaire.</i> Lična zamenica on. Sadašnje vreme nepravilnih glagola (<i>aller, venir, pouvoir</i>). Zapovedni način. Pitanje intonacijom. Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturni sadržaji: prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, rođendan i proslava rođendana, igre.
Исказивање молбе, захтева и захвалности	- разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе и захтеве; - искаже и прихвати захвалност на једноставан начин;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог и писаног одговора на исказану молбу или захтев; изражавање и прихватање захвалности у усменом и писаном облику.

		Sadržaji <i>Est-ce que je peux sortir? Tu pourrais me prêter ton portable, s'il te plait?</i> <i>Tu me donnes ton numéro de téléphone?</i> <i>Voilà. Merci! Je t'en prie.</i> <i>Cher Pierre, peux-tu me rendre mon livre de français demain?</i> Pitanje: <i>est-ce que.</i> Inverzija (u ustaljenim izrazima). Kondicionalučivosti (tu porrais...). (Inter)kulturni sadržaji: pravila učtve komunikacije.
Честитање	- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање кратких и једноставних устаљених изрази којима се честита празник, рођендан или неки други значајан догађај; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање кратких пригодних честитки у усменом и писаном облику Sadržaji <i>Bon anniversaire! Bonne année!</i> <i>Bonne fête! Joyeux Noël!</i> <i>Bravo, très bien!</i> <i>Merci, à toi/à vous aussi!</i> <i>Pridevi (bon, bonne).</i> Uzvičnerečenice. Predlozi (à). (Inter)kulturni sadržaji: najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave.
Описивање живих бића, предмета, места и појава	- разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава; - опише жива бића, предмете и места и појаве једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих једноставних описа живих бића, предмета, места и појава у којима се појављују информације о

		спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених и писаних описа живих бића, предмета, места и појава. Sadržaji <i>Ma meilleure amie s'appelle Ivana: Elle est petite et blonde. Elle aime le sport.</i> <i>Le chien de mon voisin est grand et noir. Mon école est grande.</i> <i>Ma classe est claire.</i> <i>Bruxelles est la capitale de la Belgique.</i> <i>C'est une belle ville.</i> Opisni pridevi. Rod prideva (<i>petit/petite, grand/grande, blond/blonde; beau/bel/belle</i>). Konstrukcija za izražavanje pripadanja (<i>de + imenica</i>). Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta</i>). Presentativi (<i>c'est/ce sont...</i>). (Inter)kulturni sadržaji: kultura stanovanja, odnos prema živoj i neživoj prirodi.
Описивање уобичајених и тренутних активности, планова и способности	- разуме једноставне исказе о уобичајеним и тренутним активностима и способностима и реагује на њих; - опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима; - опише шта уме/не уме да (у)ради;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа у вези са уобичајеним и тренутним активностима, плановима и способностима у породичној и школској средини; састављање порука и спискова у вези са уобичајеним и тренутним активностима, плановима и способностима Sadržaji <i>Je vais à l'école à huit heures.</i> <i>Il rentre de l'école à quatre heures.</i> <i>Je déjeune avec mes grands-parents le dimanche.</i> <i>Après l'école il joue au basket.</i>

		<i>Je sors toujours avec mes amis.</i> <i>A quelle heure commence le film?</i> <i>Le mercredi je vais à la piscine.</i> Određeni član (<i>le, la, l' les</i>). Sadašnje vreme frekventnih pravilnih glagola (<i>rentrer, déjeuner, jouer, commencer</i>) i nepravilnih glagola (<i>aller, sortir</i>). Present glagola <i>être</i>. Predlozi (<i>à, de, avec</i>). Prilozi za vreme (<i>toujours, souvent</i>). (Inter)kulturni sadržaji: radno vreme, razonoda, život porodice.
Исказивање потреба, осета и осећања	- разуме свакодневне исказе у вези с непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима осећањима; саопштавање потреба и осета и предлагање решења у вези с њима; усмено и писано исказивање својих осећања и (емпатично) реаговање на туђа Sadržaji <i>Je voudrais du jus d'orange.</i> <i>J'ai faim/soif/sommeil/chaud/froid.</i> <i>Brrrr!!!</i> <i>Non, merci, je n'ai pas faim.</i> <i>Je suis contente. J'ai peur.</i> <i>Il est malade.</i> <i>Pourquoi est-il triste?</i> Kondicional učtivosti (<i>je voudrais</i>) Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). Present glagola <i>avoir</i>. (Inter)kulturni sadržaji: mimika i gestikulacija; upotreba emotikona.
Исказивање просторних односа и величина	- разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих; - тражи и пружи кратка и једноставна	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у којима се на

	обавештења о оријентацији у простору; - опише непосредни простор у којем се креће;	једноставан начин описују просторни односи и оријентација у простору; усмено и писано тражење и давање информација о сналажењу/оријентацији у простору; усмено и писано описивање просторних односа у приватном и јавном простору (соба, стан, кућа, учионица, школа, музеј, биоскоп). Sadržaji <i>Il y a un petit chat dans la rue.</i> <i>Il est sous la voiture. Je vais le mettre sur la fenêtre. La chaise est devant/derrière la table.</i> <i>Ma rue est longue. Cette place est grande.</i> <i>La pharmacie est à côté, première rue à gauche.</i> Neodređeni član (un, une, des). Predlozi (dans, sous, sur, devant, derrière). Prilozi za mesto (ici, là, à côté). (Inter)kulturni sadržaji: javni prostor, kultura stanovanja.
Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	- разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих; - тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање кратких текстова који се односе на тачно време, дан, месец или део дана (разглас/план вожње на аутобуској/железничког станици, аеродрому; биоскопски програм, договор за неку активност) или на метеоролошко време (тренутне или уобичајене временске прилике); усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности или метеоролошким приликама. Sadržaji <i>Quelle heure est-il?</i> <i>Il est six heures.</i> <i>Hier, je suis allée à la bibliothèque.</i> <i>Demain, je vais aller au cirque.</i> <i>Quel temps fait-il chez toi?</i> <i>Il pleut. Il fait beau. Il neige.</i>

		Unipersonalni glagoli i konstrukcije (<i>ilest...</i>, <i>ilfait...</i>). Brojevi 1–20. Prezent nepravilnih glagola (<i>être, aller, faire</i>). Složeni perfekt frekventnih glagola. Blisko buduće vreme frekventnih glagola. Parcijalno pitanje sa upitnim rečima (<i>quel/quelle</i>). (Inter)kulturni sadržaji: klima, razgovor o vremenu, geografske destinacije.
Изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања	- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; - тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано, исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања Sadržaji <i>C'est à moi. Cen'est pas mon cartable. c'est le livre de Sophie. C'est ta robe?</i> <i>A qui est ce stylo?</i> <i>J'ai deux frères.</i> <i>Je n'ai pas de sœur.</i> Konstrukcija za iskazivanje pripadanja (<i>à moi, à toi, à qui</i>). Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta, son/sa</i>). Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturni sadržaji: porodica i prijatelji, odnos prema životinjama, kućni ljubimci.
Изражавање допадања/недопадања	- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања.

		Sadržaji <i>D'accord. Je suis d'accord. Je ne suis pas d'accord. Vous êtes d'accord? J'aime le chocolat/la musique/les voyages. J'aime dessiner/chanter/lire.</i> <i>Je n'aime pas ce sport. Ma matière préférée est le sport.</i> Imenice. Određeni član (<i>le, la, l', les</i>). Prezent frekventnih glagola. Konstrukcija sa infinitivom (<i>j'aime dessiner</i>). Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturni sadržaji: umetnost (književnost za mlade, strip, film, muzika...), hrana, sport.
Изражавање количине и бројева	- разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих; - тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима; - изрази присуство и одсуство некога или нечега;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставних исказа које садрже информације у вези са количином и бројевима (новчани износ, узраст, време, број телефона и слично); усмено и писано коришћење једноставних исказа са бројевима до 100 Sadržaji <i>Dans ma classe il y a 25 élèves. Je voudrais un kilo de pommes, s'il vous plait.</i> <i>Combien coûte cette trousse?</i> <i>Il y a beaucoup de chats dans ce jardin.</i> Osnovni brojevi 1-100. Prilozi (<i>beaucoup, peu, moins, plus</i>). Vremenska odrednica <i>ilya</i>. Upitne reči (<i>combien</i>). (Inter)kulturni sadržaji: društveno okruženje, putovanja.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основне школе. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Становање - форме, навике
- 5) Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 6) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост - садашњост - будућност)
- 7) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- 8) Професионални живот (изабрана - будућа струка), планови везани за будуће занимање
- 9) Млади - деца и омладина
- 10) Животни циклуси
- 11) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 12) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- 13) Транспорт и превозна средства
- 14) Клима и временске прилике
- 15) Наука и истраживања
- 16) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика)
- 17) Духовни живот; норме и вредности (етички и верски принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- 18) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 19) Слободно време - забава, разонода, хобији
- 20) Исхрана и гастрономске навике
- 21) Путовања
- 22) Мода и облачење
- 23) Спорт
- 24) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 25) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 26) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

И. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним

функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава **језик** сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;

- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

"Превођење" исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;

- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексики и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.);
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или

посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

ИИИ. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самовалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да

допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик

Назив предмета : ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК - ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Циљ Циљ учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред ШЕСТИ

Годишњи фонд часова 72

– опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима; – разуме једноставна обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама; – тражи и даје информације о хронолошком времену и метеоролошким приликама користећи једноставна језичка средства; – опише дневни/недељни распоред активности; – разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставне исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; усмено и писано исказивање интересовања за туђа осећања; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА	Слушање и читање краћих и једноставних текстова у вези са просторним односима и величинама уз визуелну подршку или без ње; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање и читање једноставних текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И	Слушање и читање једноставних текстова у којима се саопштава шта неко има/нема или чије је нешто; тражење и давање информација у

– разуме једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – опише своја и туђа интересовања и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставне изразе који се односе на количину нечега;– пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставна језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину; – на једноставан начин затражи артикле у продавници и наручи јело и/или пиће у ресторану; – изрази количину у најшире заступљеним мерама (грами, килограми...).	ПОСЕДОВАЊА	вези са поседовањем и припадањем.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставних текстова у вези с нечијим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација у вези са својим и туђим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се допадају/не допадају; усмено и писано описивање интересовања, хобија, активности и ствари које му/јој се допадају/не допадају.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставних текстова који говоре о количини нечега; усмено и писано постављање питања и давање одговора у вези са количином; слушање и читање текстова на теме куповине и поруџбине у ресторану; играње улога ради симулације ситуација у којима се нешто купује, наручује; писање списка за куповину; размена информација о ценама производа и рачунање цена; изражавање количине у мерама.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници бирају и обрађују теме у складу са узрастом и интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

- 1) Лични идентитет.
 - 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.).
 - 3) Географске особености.
- 4) Србија – моја домовина.
 - 5) Становање – форме, навике.
 - 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест.
 - 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност).
 - 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање.
 - 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање.
 - 10) Млади – деца и омладина.
 - 11) Животни циклуси.
 - 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење.

- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи.
- 14) Транспорт и превозна средства.
- 15) Клима и временске прилике.
- 16) Наука и истраживања.
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика).
- 18) Духовни живот; норме и вредности (етички и верски принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме.
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници).
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији.
- 21) Исхрана и гастрономске навике.
- 22) Путовања.
- 23) Мода и облачење.
- 24) Спорт.
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења.
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже.

Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА.	<i>Salut, ça va ? Ça va, merci !</i> <i>Comment allez-vous ? Je vais bien, merci !</i> <i>Bonsoir ! Bonne nuit ! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt.</i> <i>Je m'appelle Jean. Je suis français. J'habite à Lyon. Mon adresse est : 34, rue Jacques Prévert. Tu t'appelles comment ?</i> <i>Tu habites où ?</i> <i>Quel est votre nom ?</i> <i>Quelle est votre adresse ?</i> <i>J'ai douze ans.</i> <i>Je suis née le 14 décembre.</i> <i>Et toi, tu as quel âge ?</i> <i>Quelle est ta date de naissance ?</i> <i>C'est mon copain/ ma copine. Elle s'appelle Jelena. Elle est née à Kragujevac, mais elle vit à Novi Sad.</i> Личне заменице. Садашње време фреквентних глагола.

	Питање интонацијом. Питање са упитним речима (<i>comment, où, quel...</i>). Основни бројеви. (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (<i>Monsieur, Madame</i>); имена и надимци; начин писања адресе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, ПОЈАВА И МЕСТА	<i>Paul a les yeux bleus et les cheveux blonds. Il est très gentil. C'est mon meilleur ami. Il porte une blouse verte. La vache est un animal domestique, elle donne du lait. La rose a un beau parfum. C'est notre classe. Elle est grande et claire. Dans notre classe il y a un tableau blanc. Dans ma ville il y a un cinéma et un musée. Paris, Lyon et Marseille sont les villes les plus grandes de France.</i> Описни придеви: род, број и место. Поређење придева. Присвојни придеви. Садашње време фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: најважније географске карактеристике франкофоних земаља; биљни и животињски свет.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	<i>On pourrait aller au cinéma demain. Je t'invite à mon anniversaire vendredi soir. Viens avec moi ! Dans notre école on organise un atelier de BD et je vais m'inscrire; toi aussi, tu es intéressé ? C'est une bonne idée ! Pourquoi pas ? On y va ! Très bien ! Je t'appelle demain. Désolé, je ne peux pas, je suis occupée. Cela ne m'intéresse pas beaucoup.</i> Кондиционал (<i>pouvoir</i>). Заповедни начин.

	Негација. Садашње време фреквентних глагола. Наглашене личне заменице. (Интер)културни садржаји: разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	<i>Est-ce que tu pourrais m'aider, s'il te plait ?</i> <i>Tu me passes le sel, s'il te plait ? Oui, bien sûr. Volontiers. Voilà. Merci bien ! Vous êtes très gentil. Je t'en prie/ Je vous en prie. De rien.</i> <i>Pouvez-vous me dire l'heure, s'il vous plait ?</i> <i>Le train arrive à 15h30.</i> <i>A quelle heure commence le concert ? Pardon ? Je suis désolé, je ne sais pas. Excusez-moi !</i> Питање са <i>est-ce que</i>. Инверзија (у устаљеним изразима). Кондициона учтивост (<i>tu pourrais...</i>). (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације дружење и пријатељски односи.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	<i>Répondez aux questions.</i> <i>Complétez les phrases.</i> <i>Ecoutez et répétez.</i> <i>Faites une enquête dans votre classe.</i> <i>Travaillez à deux.</i> <i>Dans ton cahier, classe les adjectifs dans le tableau.</i> <i>Lavez les pommes et les fraises. Coupez les fruits en morceaux. Mettez-les dans un saladier.</i> <i>Faites une ronde. Lance le ballon.</i> <i>Il n'est pas permis d'utiliser le téléphone portable.</i> Заповедни начин. (Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела; игре.

УПУЋИВАЊЕ ЧЕСТИТКИ И ИЗРАЖАВАЊЕ ЗАХВАЛНОСТИ И ЖАЉЕЊА	<i>Bon anniversaire !</i> <i>Bonne et heureuse année !</i> <i>Bonne fête !</i> <i>Joyeux Noël!</i> <i>Bravo, très bien!</i> <i>Merci, à toi / à vous aussi !</i> <i>Meilleurs vœux !</i> <i>Je suis désolé !</i> <i>C'est dommage !</i> Придеви (<i>bon, bonne</i>). Узвичне реченице. Предлози (<i>à</i>). (Интер)културни садржаји: најзначајнији празници и начин обележавања /прославе.
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊЕ У САДАШЊОСТИ	<i>Mes grands-parents habitent à la campagne.</i> <i>Nous avons un appartement au troisième étage.</i> <i>Le matin je me lève à 8 heures. Je vais au lit avant minuit.</i> <i>Sa sœur ne vas pas à l'école.</i> <i>Les élèves en France vont à l'école le mercredi matin ou le samedi matin.</i> <i>Qu'est-ce que tu fais ? Je joue aux jeux vidéo.</i> <i>Pendant les vacances d'été, je vais toujours au bord de la mer.</i> Одређени и неодређени члан. Сажети члан (<i>au</i>). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. Садашње време неправилних глагола <i>être, avoir, aller, faire</i>. Прилози за време (<i>toujours, souvent</i>). (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊЕ У ПРОШЛОСТИ	<i>Qu'est-ce que tu as fait hier après-midi ? Je suis allée à la piscine.</i> <i>Tu es arrivée à quelle heure chez Marie ?</i> <i>Il a visité Paris en juillet. Il a fait des photos avec son portable.</i> <i>Jules Verne est né à Nantes. Il a écrit beaucoup de romans d'aventures.</i>

	Перфекат (<i>passé composé</i>). (Интер)културни садржаји: живот некад и сад.
ИСКАЗИВАЊЕ ПЛАНОВА И НАМЕРА	<i>Il y a un bon film à la télé ce soir, je vais le regarder.</i> <i>Je vais te montrer mon nouveau portable.</i> <i>Vous allez visiter l'exposition ?</i> <i>Qu'est-ce que tu feras ce week-end ?</i> <i>Demain elle ne peut pas sortir, elle doit travailler.</i> Блиско будуће време (<i>futur proche</i>). Просто будуће време (<i>futur simple</i>). Садашње време (за изражавање будућности). (Интер)културни садржаји: свакодневни живот, обавезе и разонода; породични и пријатељски односи.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<i>J'ai sommeil / chaud / froid. J e ne me sens pas bien.</i> <i>J'ai mal à la tête.</i> <i>Tu es fatigué ?</i> <i>Prends un sandwich/ un verre d'eau/ une orange. Non merci, je n'ai pas soif/ faim. Reposez-vous bien.</i> <i>J'ai peur.</i> <i>Ce n'est rien, ne t'inquiète pas.</i> <i>Je suis très content.</i> <i>Il est un peu triste. C'est excellent !</i> Садашње време глагола <i>avoir</i> и <i>être</i>. Садашње време повратних глагола. Заповедни начин. (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона; емпатија.

ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА	<i>La boulangerie se trouve près de la poste.</i> <i>Dans notre ville il y a un grand stade de football.</i> <i>Pour aller à la gare, tournez à droite.</i> <i>La bibliothèque se trouve entre le musée et le collège.</i> <i>Dans la classe, nous avons un tableau noir et un tableau blanc.</i> <i>Le sac est sous la table.</i> <i>La cuisine est en face de la salle à manger.</i> <i>Pour venir au lac, il faut traverser le parc.</i> Неодређени члан (<i>un, une, des</i>). Предлози (<i>dans, sous, sur, devant, derrière, entre</i>). Прилози за место (<i>ici, là, à côté</i>). (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; природа.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	<i>Quelle heure est-il ? Il est sept heures et demie. Il est neuf heures moins le quart.</i> <i>Quel jour sommes-nous ? Vendredi. Aujourd'hui c'est le 21 mai.</i> <i>A quelle heure finit notre cours ?</i> <i>Le film commence à 20 heures.</i> <i>Nous avons les vacances en janvier.</i> <i>Quel temps fait-il ? Il pleut. Il neige. Il fait beau/ chaud/ froid. Il fait du vent.</i> <i>Dans ma ville il neige souvent l'hiver.</i> <i>En Provence il fait plus chaud que dans les Alpes.</i> Униперсонални глаголи и конструкције (<i>il est..., il fait...</i>). Основни бројеви. Садашње време неправилних глагола (<i>être, aller, faire</i>). Парцијално питање са упитним речима (<i>quel/ quelle</i>). (Интер)културни садржаји: климатски услови у франкофоним земљама; типично радно време.

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	<i>Je cherche mon ballon.</i> <i>Leur maison se trouve au bord de la mer.</i> <i>Ce n'est pas mon dictionnaire.</i> <i>C'est votre voiture ?</i> <i>Elle a deux chats et un chien.</i> <i>Je n'ai pas son numéro de téléphone.</i> <i>C'est à moi.</i> <i>A qui est ce portable? A toi ou à Pierre?</i> Конструкција за исказивање припадања (<i>à moi, à toi, à qui</i>). Присвојни придеви. Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). (Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	<i>Qu'est-ce que tu aimes faire quand tu n'es pas à l'école ? J'aime jouer aux jeux vidéo. Quel est ton sport préféré ? J'aime le tennis. Je n'aime pas le judo. Elle adore le chocolat. Cette BD me plait.</i> Одређени члан (<i>le, la, l', les</i>). Садашње време фреквентних глагола. Конструкција са инфинитивом (<i>j'aime jouer...</i>). Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). (Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	<i>Dans le parc il y a 4 enfants : deux garçons et deux filles.</i> <i>Combien coûte cette trousse ? 5 euros.</i> <i>Il faut acheter deux baguettes à la boulangerie.</i> <i>J'ai acheté deux bouteilles d'eau minérale.</i> <i>Je voudrais un kilo de tomates et deux kilos de bananes.</i> <i>Dans le frigo il y a du jambon, mais il n'y a plus de fromage. Je mange beaucoup de fruits.</i> Основни бројеви. Прилози (<i>beaucoup, peu, moins, plus</i>).

	Упитне речи (<i>combien</i>). Презентатив <i>il y a</i> . (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.
--	--

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења, имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

I. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Структуриран је тако да наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до **препоручених** језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама. Применом оваквог приступа у настави страних језика, ученик се оспособљава да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Овај приступ подразумева уважавање следећих ставова:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;

- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма наставе и учења као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добрима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;

- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;– писање краћих текстова.

Увођење дечје књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда **два** писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора, зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца, разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;– читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова, итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност, у оквиру програма, предвиђена је прог्रेसија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то: – читањем писаног текста пред публиком;

- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се

преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА

Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да

допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

Назив предмета **ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК - ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**

Циљ **Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **СЕДМИ**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
–разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; –поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи јед- ноставнија језичка средства; –размени једноставније информације личне природе; –у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и дру- гима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и зби- вања; – опише и упоређи жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл. Реаговање на усмени или писани импулс саго- ворника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава и места.

језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности ко- ристећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упуту уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуација- ма из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и си- туације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способно- сти и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информа- ција у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико веза- них исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информа- ција у низу о искуствима, догађајима и способностима у про- шлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предло- ге. Усмено и писано преговарање и договарање око предлога и уче- шћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/ одбијање предлога, усмено или писано, уз поштова- ње основних норми учтивости и давање одговарајућег оправда- ња/ изговора.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто чести- та, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност. Усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаго- вање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сл), с визуелном подршком и без ње. Усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање мишљења у вези са сталним, уобичајеним или актуелним догађајима/ активностима и способностима. Усмено и писано описивање сталних, уобичаје- них или актуелних догађаја/ активности и способности.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање ми- шљења у вези са искуствима, догађајима/ активностима и спо- собностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, догађаја/ активности и способности у прошлости; израда и пре- зентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.

сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, пред- виђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једно- ставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одго- вори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају пред- мета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, ве- заним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозво- ле, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседова- ње и припадност; – пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање до- падања и недопадања и реагује на њих;	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама, плано- вима, намерама и предвиђањима. Усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима. Усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са сналаже- њем и оријентацијом у простору и специфичнијим просторним односима. Усмено и писано размењивање информација у вези са сналажењем и оријентацијом у простору и просторним одно- сима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама. Постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање пи- тања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на из- ражавање допадања/ недопадања. Усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.

– изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и ре- агује на њих;	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/ неслагања. Усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о коли- чини и цени; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине. Постављање питања у вези с количином и ценом и одговарање на њих, усмено и писано; играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи ...); записивање и рачунање цена.
– изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко обра- зложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једностав- нија језичка средства; – пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта.		

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језик.

1. Лични идентитет
2. Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
3. Географске особености
4. Србија – моја домовина
5. Становање – форме, навике
6. Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
7. Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
8. Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
9. Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
10. Млади – деца и омладина
11. Животни циклус

12. Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
13. Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
14. Транспорт и превозна средства
15. Клима и временске прилике
16. Наука и истраживања
17. Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности итд.)
18. Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
19. Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
20. Слободно време – забава, разонода, хобији
21. Исхрана и гастрономске навике
22. Путовања
23. Мода и облачење
24. Спорт
25. Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
26. Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
27. Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<i>Quel est ton nom/ prénom/ surnom ? Quel est votre nom, Madame/ Monsieur ? Je te/ vous présente Julie.</i> <i>C'est Robert, il est nouveau dans notre classe. Bienvenu !</i> <i>Où habites-tu/habitez-vous ? J'habite 72, rue François Mauriac. Tu habites à quel étage ? Au troisième étage. Je fais du football/ de la natation.</i> <i>Comment vas-tu à l'école. J'y vais à pieds. Je prends le bus. Quelle est la profession de ton père. Il est ingénieur.</i> <i>Tu as des frères et des sœurs ? Oui, j'ai une petite sœur.</i> <i>C'est mon oncle, il habite à Poitiers, mais il est né à Marseille. Mes cousines s'appellent Pauline et Brigitte.</i> Садашње време фреквентних глагола Питања с упитним речима (<i>comment, quel, où...</i>) Личне заменице Присвојни придеви Бројеви (основни и редни) (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена, презимена и надимци; родбина и родбинске везе; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; већи градови у земљама циљне културе.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	<i>Comment est Pierre ? Il est plus petit que Paul, il a les yeux marron et les cheveux noirs. Et il est très sympathique, généreux et un peu timide. Il porte un jean bleu et un t-shirt jaune.</i> <i>L'éléphant est un des plus grands animaux sur terre. La tortue est plus lente que le lapin.</i> <i>La moto est moins économique que le vélo. La voiture de mon père est plus rapide que celle de notre voisin. Besançon est une ville plus tranquille que Marseille.</i> Описни придеви: род, број и место. Поређење придева (<i>plus grand, meilleur</i>). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	<i>Et si on allait ensemble au concert ? Il commence à 20 heures. Je sais que tu aimes ce chanteur. Viens chez moi après l'école et apporte tes CD.</i> <i>On pourrait se promener un peu. Oui, pourquoi pas ! Volontiers. Désolée, je ne peux pas. Je ne me sens pas bien. Tu devrais manger plus de fruits et de légumes. Si tu ne te sens pas bien, tu dois aller chez le médecin.</i> Питање интонацијом. Заповедни начин. Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). Заменица <i>on</i>. Садашње време фреквентних неправилних глагола. (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	<i>Je peux t'aider si tu veux. Oui, merci, c'est très gentil.</i> <i>Bonjour Madame, je cherche une jupe en coton. Quelle est votre taille, mademoiselle ? A quelle heure part le TGV pour Lyon ? A 9h05.</i> <i>Excusez-moi Monsieur, vous pourriez me dire comment venir à la gare ? Oui, vous continuez tout droit, elle est au fond de cette rue. Merci Monsieur. Je vous en prie.</i> <i>Où se trouve l'arrêt du bus 23 ? Il n'est pas loin d'ici.</i> Питање интонацијом. Питања са упитним речима. Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). Основни бројеви (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	<i>Lis le texte et fais l'activité numéro 2 !</i> <i>Il faut lire la consigne avant de faire l'exercice.</i> <i>Vous allez faire un projet sur votre ville/ quartier/ animal préféré. Réfléchis bien et réponds ! Vérifiez vos réponses !</i> <i>Vous allez réécouter le dialogue, mais n'ouvrez pas encore vos livres !</i> Заповедни начин. Конструкција <i>il faut</i> са инфинитивом. Блиско будуће време (<i>futur proche</i>) (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	<i>J'habite dans une maison au centre de la ville.</i> <i>A quelle heure tu te lèves ? Tous les matins je me lève à 8 heures.</i> <i>D'habitude, nous mangeons à 14 heures.</i> <i>Qu'est-ce que tu fais ? Je regarde la télé.</i> <i>Mon frère va à la piscine tous les jours, il adore nager. Elle est forte en biologie, mais très faible en allemand.</i> Предлози. Питања са упитним речима (<i>que, quel, quand</i>). Редни бројеви до 20. Прилози за време (<i>maintenant, toujours</i>). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	<i>Au Moyen Âge les chevaliers vivaient au château. Les frères Lumière ont inventé le cinéma.</i> <i>Comment as-tu passé le week-end ? Avez-vous déjà visité la France ?</i> <i>Quand ma mère était jeune, elle faisait du basket. Tu as fait ton travail de géographie ?</i> <i>J'ai appelé Sophie, mais elle n'a pas répondu.</i> Сложени перфект. Заповедни начин. Питања интонацијом и инверзијом. Питања са упитним речима (<i>où, comment</i>). Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). (Интер)културни садржаји: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.

ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	<i>Qu'est-ce que tu aimerais faire quand tu seras grand? Cet après-midi je vais sortir avec mes cousins.</i> <i>La semaine prochaine j'aurai 13 ans.</i> <i>Samedi soir j'organiserai une boum, j'inviterai mes copains. Je t'aiderai à faire ton devoir de biologie.</i> <i>Cette BD, je vais la lire pendant les vacances.</i> Блиски футур (<i>futur proche</i>) Футур први (<i>futur simple</i>) Кондиционал глагола <i>aimer</i>. Питања са упитним речима (<i>que</i>). Присвојни придеви. (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<i>J'ai mal à la tête/ à la gorge/ au pied. Tu es fatigué ?</i> <i>La musique classique m'intéresse beaucoup. J'ai envie de sortir/ de me reposer.</i> <i>J'ai besoin de dormir/ de manger. Je vais me coucher maintenant. Faites attention !</i> <i>Ne parlez pas !</i> <i>Oh, quel dommage ! Je suis désolée !</i> Заповедни начин. Изрази са глаголима <i>avoir</i> и <i>être</i>. Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	<i>Je suis chez Michel. Il habite près de chez moi.</i> <i>Pour venir chez nous, prenez la première rue à droite, puis la deuxième à gauche. Vous devez tourner à gauche au deuxième feu.</i> <i>Le cinéma se trouve à côté du supermarché.</i> <i>Où est-elle ? Je pense qu'elle est restée chez elle.</i> <i>Je vais à la bibliothèque. Elle se trouve entre le musée et le collège.</i> Питање интонацијом. Презент фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места.

ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	<i>Est-ce que il y a des places libres dans la salle ? Oui, vous pouvez entrer.</i> <i>Vous ne pouvez pas passer par ici. Ce n'est pas possible.</i> <i>Vous devez déposer votre sac à la réception. Il est interdit de fumer dans la salle.</i> <i>Je ne peux pas sortir, je dois me préparer pour le test d'anglais. Il faut promener son chien chaque jour.</i> Питање интонацијом и упитном конструкцијом <i>est-ce que</i>. Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). Конструкција <i>il faut</i> са инфинитивом. Модални глаголи (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	<i>Nous avons des amis en France.</i> <i>Ils ont des jeux de société.</i> <i>Ils n'ont pas de lecteur DVD dans leur classe. Ces deux filles sont ses soeurs.</i> <i>J'ai un petit chien blanc. Ma cousine a aussi un chien, mais le sien est gris.</i> <i>A qui est ce parapluie, à toi ou à Pierre ?</i> Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). Присвојни придеви. Присвојне заменице. Конструкције за изражавање припадања (<i>à moi, à toi, à Pierre, à qui</i>). Презентативи (<i>c'est / ce sont...</i>) (Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	<i>Quels sont tes loisirs préférés ? J'adore les jeux vidéo. Tu l'aimes beaucoup? Oui, je l'adore.</i> <i>La Suisse, c'est un très beau pays.</i> <i>Je n'aime pas la poésie, mais j'aime beaucoup les romans policiers. Tu préfères regarder les films à la télé ou à l'ordinateur ?</i> <i>Cette BD ne me plaît pas.</i> Питање интонацијом. Личне заменице у служби директног и индиректног објекта. Негација (<i>ne/ n'... pas</i>). Прилози за количину (<i>beaucoup, très</i>). Садашње време фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.

ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	<i>Je pense qu'il faut l'aider. Moi aussi. Oui, tu as raison.</i> <i>Bien sûr, je suis d'accord avec lui. Non, je ne suis pas tout à fait d'accord. C'est bien/ ce n'est pas bien.</i> <i>Qu'est-ce que vous pensez de... ?</i> Наглашене личне заменице. Негација. Садашње време фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	<i>Combien d'enfants y a-t-il dans le parc ? Il y a quatre garçons et cinq filles.</i> <i>Cette guitare coûte 150 euros.</i> <i>Je voudrais encore un peu de jus de fruits, s'il vous plaît. Il n'y en a plus.</i> <i>Qui est arrivé le premier ?</i> <i>Il habite dans le dixième arrondissement.</i> Основни бројеви до 1.000. Редни бројеви до 20. Партитивно <i>de</i> . Кондиционал глагола <i>pouvoir</i> и <i>vouloir</i> . (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

1. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ

исхода, комуникативних функција и језичких активности, наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до **препоручених** језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама, који оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно уважавају следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеном контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:
- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учење у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- ученици представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.) Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-

-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добрима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:
- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљак);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је изградња два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,

- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори,
 - од намера с којима говори,
 - од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
 - од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем)
- за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:
- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лак- шим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праће- ни визуелним елементима због обиља контекстуалних информаци- ја које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
 - дужина усменог текста;
 - брзина говора;
 - јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
 - познавање теме;
 - могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обра- ђује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређе- не факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, каракте- ристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у пи- саном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, са- чини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способ- ности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стра- тегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем.

Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмеравањег писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *ин-*

теркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА

Настава граматике, напореда с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуни- кативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остварива- ња и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао на- ставни процес.

– Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би настав- ници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалу- ација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праће- ње ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса на- ставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењива- њем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетен- ција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усво- јеност лексичких садржаја и језичких структура, примена право- писа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати уче- ницима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају пози- тивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик–наставник, као и ученик–ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговор- ности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

Назив предмета **ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК - ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**

Циљ **Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **ОСМИ**

Годишњи фонд часова **68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, места, из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образложење спремности за прихватање предлога,

– разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;		уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
– опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА,	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са

предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и	ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза. Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања. Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања. Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.
---	--	---

даје кратко образложење; –разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; –размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		
---	--	--

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва че-тири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савре-меним токовима у настави страних језика.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комши-је, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (про-шлост – садашњост – будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и ва-спитање
- 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), плано-ви везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклуси
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- 14) Транспорт и превозна средства
- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; са-времена музика, визуелне и драмске уметности)
- 18) Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толе-ранција и емпатија; брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, пра-зници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт

25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже

27) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<i>Tu connais Michel ? Il vient de Poitiers. Je vous présente Monsieur Dupont. Tiens, je te présente Valérie, c'est ma meilleure amie. Moi, c'est René. Bonjour. Enchanté. Salut. C'est ton grand-père sur cette photo, n'est-ce pas? Oui, c'est mon papi, je m'appelle comme lui. Maintenant il a 73 ans. Malheureusement, ma grand-mère est morte. Le grand garçon blond aux yeux verts, avec un pull bleu, c'est Louis. Il s'intéresse à la musique. Qui est cette petite fille à côté de lui ? C'est sa sœur, elle s'appelle Hélène, elle est très gentille. Lucas et moi, nous habitons dans la même rue, mais nous ne sommes pas dans la même classe. Nous nous rencontrons souvent devant l'école.</i> Презентативи (<i>c'est, ce sont</i>). Питања интонацијом. Упитна морфема <i>n'est-ce pas?</i> Описни придеви. Презент повратних глагола. Наглашене личне заменице. (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	<i>Yves est le garçon le plus grand dans ma classe. Il joue au basket. Elle est médecin. Il est boulanger.</i> <i>Elle est très nerveuse, mais elle voudrait être plus calme.</i> <i>Tu regardes quel animal ? Je regarde ce cheval blanc parce que j'adore les chevaux.</i> <i>Quel est ce livre sur ton bureau ? C'est le livre de français que Sarah m'a prêté.</i> <i>À mon avis, dans la revue qui est devant vous, il n'y a rien d'intéressant.</i> <i>Ce portable ne fait pas de photos et on ne peut pas recevoir des e-mails. Celui-là est meilleur, mais il est plus cher aussi. Pour se relaxer, ma mère fait l'exercice suivant: d'abord, elle se met debout, le dos au mur. Puis, elle lève les bras le plus haut possible. Elle tient cette position pendant 6 secondes. Elle respire normalement. Enfin, elle se repose 6 secondes.</i> <i>On parle français en France, mais aussi en Suisse, au Luxembourg et en Belgique. Le drapeau français est tricolore, le drapeau serbe aussi.</i> Презент фреквентних глагола. Поређење придева (компаратив, суперлатив). Показни придеви. Негација (<i>ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne</i>). Предлози испред назива земаља. Односне заменице: <i>que, qui, où</i> Изостављање одређеног члана испред назива занимања. Средства за исказивање аргумената и логичких односа: <i>d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, pour + infinitif, car, parce que</i> (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	<i>Je te propose de voir ce film, toi aussi.</i> <i>Si elle a mal à la dent, elle doit aller chez le dentiste.</i> <i>On peut aller chez moi si tu es libre après l'école. Ça me va ! / Pourquoi pas ? / D'accord, et on va jouer aux jeux vidéo. Voulez-vous essayer ?</i> <i>Oui, pourquoi pas ?</i> <i>On ira voir le match si tu finis tes devoirs. J'aimerais bien y aller. Sois patiente. N'ayez pas peur.</i> <i>Et si on allait à la piscine ? C'est une bonne idée.</i> Презент фреквентних глагола. Модални глаголи: <i>pouvoir, devoir, vouloir</i>. Будуће време. Кондиционал презента.

	Хипотетична реченица – вероватни потенцијал. Конструкција : (Et) si + imparfait Субјунктив/ императив глагола avoir и être у устаљеним изразима. (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Excusez-moi, est-ce que je peux parler à Louise ? Bien, merci et au revoir ! Je peux m'asseoir à côté de vous ? Je voudrais savoir si le centre est ouvert cet après-midi. Est-ce que vous avez l'adresse du Centre ? Bonjour Madame, vous pouvez me dire à quelle heure ouvre le Centre cet après-midi ? Je voudrais cette revue pour adolescents. Celle-là, son titre est Okapi. Regarde-moi! Ouvre-lui! Téléphonez-leur! Je suis vraiment désolé, Monsieur. Je vous demande pardon. Ne t'inquiète pas ! Je suis fier de toi. Toutes mes félicitations ! Je vous remercie beaucoup, Madame ! Кондиционал модалних глагола. Упитна реченица са конструкцијом est-ce que. Личне заменици у функцији директног и индиректног објекта. Показне заменице (celui, celle, ceux, celles). Императив. Узвичне реченице. Индиректни говор (упитна реченица) (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	<i>Jeu de mémoire</i> <i>Règles du jeu : - Mélanger les cartes et bien les ordonner face contre table. - Tour à tour, chaque élève retourne deux cartes : s'il retourne une paire, il la garde et peut rejouer.</i> <i>Il faut que tu racontes ça à ton frère.</i> <i>Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie.</i> <i>Tu dois faire les courses aujourd'hui.</i> <i>Tu peux écrire au courrier des lecteurs de ce magazine. Ils vont te répondre. Pourriez/Pouvez-vous me dire où est la gare ?</i> <i>Императив.</i> <i>Инфинитив.</i> <i>Конструкција il faut + субјунктив (глаголи 1. групе). Конструкција il faut + инфинитив.</i> <i>Модални глаголи.</i> <i>Упитна реченица.</i> <i>Индиректни говор (упитна реченица)</i> <i>(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.</i>
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	<i>Tu vas à Nice ? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été. On est ici depuis lundi.</i> <i>Le mercredi, je fais du tennis.</i> <i>Je sais danser et chanter. Je peux aussi jouer avec les enfants.</i> <i>Quand je veux organiser une fête, je choisis d'abord une date et je réserve un endroit. Ensuite, je fais une liste d'invités. Je prépare des invitations toute seule parce que j'adore dessiner. Enfin, je choisis la nourriture et la musique.</i> <i>Les filles mettent leurs nouvelles robes parce qu'elles se préparent pour la fête.</i> <i>Презент фреквентних глагола.</i> <i>Негација (ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne). Прилошке заменице (en, y).</i> <i>Предлози и предлошки изрази (à côté de, chez, depuis). Прилози.</i> <i>Прилози за место (ici, là).</i>

	<i>Средства за исказивање аргумената и логичких односа: d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, parce que</i> <i>(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.</i>
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	<i>Je te propose de voir ce film, toi aussi.</i> <i>Si elle a mal à la dent, elle doit aller chez le dentiste.</i> <i>On peut aller chez moi si tu es libre après l'école. Ça me va ! / Pourquoi pas ? / D'accord, et on va jouer aux jeux vidéo. Voulez-vous essayer ?</i> <i>Oui, pourquoi pas ?</i> <i>On ira voir le match si tu finis tes devoirs. J'aimerais bien y aller. Sois patiente. N'ayez pas peur.</i> <i>Et si on allait à la piscine ? C'est une bonne idée.</i> <i>Презент фреквентних глагола.</i> <i>Модални глаголи: pouvoir, devoir, vouloir.</i> <i>Будуће време.</i> <i>Кондиционал презента.</i> <i>Хипотетична реченица – вероватни потенцијал. Конструкција : (Et) si + imparfait</i> <i>Субјунктив/ императив глагола avoir и être у устаљеним изразима.</i> <i>(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.</i>

ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	<i>Excusez-moi, est-ce que je peux parler à Louise ? Bien, merci et au revoir !</i> <i>Je peux m'asseoir à côté de vous ?</i> <i>Je voudrais savoir si le centre est ouvert cet après-midi. Est-ce que vous avez l'adresse du Centre ? Bonjour Madame, vous pouvez me dire à quelle heure ouvre le Centre cet après-midi ?</i> <i>Je voudrais cette revue pour adolescents. Celle-là, son titre est Okapi.</i> <i>Regarde-moi! Ouvre-lui! Téléphonez-leur!</i> <i>Je suis vraiment désolé, Monsieur. Je vous demande pardon. Ne t'inquiète pas ! Je suis fier de toi. Toutes mes félicitations ! Je vous remercie beaucoup, Madame !</i> <i>Кондиционал модалних глагола.</i> <i>Упитна реченица са конструкцијом est-ce que.</i> <i>Личне заменици у функцији директног и индиректног објекта.</i> <i>Показне заменице (celui, celle, ceux, celles).</i> <i>Императив.</i> <i>Узвичне реченице.</i> <i>Индиректни говор (упитна реченица)</i> <i>(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.</i>
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	<i>Jeu de mémoire</i> <i>Règles du jeu : - Mélanger les cartes et bien les ordonner face contre table. - Tour à tour, chaque élève retourne deux cartes : s'il retourne une paire, il la garde et peut rejouer.</i> <i>Il faut que tu racontes ça à ton frère.</i> <i>Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie.</i> <i>Tu dois faire les courses aujourd'hui.</i> <i>Tu peux écrire au courrier des lecteurs de ce magazine. Ils vont te répondre. Pourriez/Pouvez-vous me dire où est la gare ?</i> <i>Императив.</i> <i>Инфинитив.</i> <i>Конструкција il faut + субјунктив (глаголи 1. групе). Конструкција il faut + инфинитив.</i>

	Модални глаголи. Упитна реченица. Индијектни говор (упитна реченица) (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	<i>Tu vas à Nice ? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été. On est ici depuis lundi.</i> <i>Le mercredi, je fais du tennis.</i> <i>Je sais danser et chanter. Je peux aussi jouer avec les enfants.</i> <i>Quand je veux organiser une fête, je choisis d'abord une date et je réserve un endroit. Ensuite, je fais une liste d'invités. Je prépare des invitations toute seule parce que j'adore dessiner.</i> <i>Enfin, je choisis la nourriture et la musique.</i> <i>Les filles mettent leurs nouvelles robes parce qu'elles se préparent pour la fête.</i> Презент фреквентних глагола. Негација (ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne). Прилошке заменице (en, y). Предлози и предлошки изрази (à côté de, chez, depuis). Прилози. Прилози за место (ici, là). Средства за исказивање аргумената и логичких односа: d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, parce que (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.

ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	<i>Maman me dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire. Tous mes amis vont au cinéma, mais pas moi. Mon papa ne me permet pas. Ne lui dis rien! Tu dois apprendre beaucoup cette semaine. C'est toi qui as jeté la bouteille dans l'herbe ? Non, ce n'est pas moi, je respecte la nature. Cherche une poubelle pour jeter ce papier ! N'ouvrez pas le livre pour le moment ! Ne pas ouvrir les fenêtres. Ne pas se pencher. Assez ! Ça suffit ! On ne mange pas avec ses mains. Il ne faut pas allumer le feu. Il ne faut pas jeter des ordures. Il est interdit de fumer ici. Презент фреквентних глагола. Модални глаголи. Императив. Инфинитив. Индиректни говор – изјавне реченице (уводни глагол у презенту). Конструкција <i>il faut / il ne faut pas</i> + инфинитив. Личне заменице у функцији индиректног објекта. Негација. Узвичне реченице. (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.</i>
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	<i>Cette moto? C'est celle de mon grand frère. C'est à moi. Ils sont à vous. J'ai fait ma valise. Tu as fait la tienne Il est à toi, ce portable rouge, n'est-ce pas ? Non, pas du tout, il est à cette dame-là. J'ai laissé le mien à la maison. Презентативи (<i>c'est, ce sont</i>). Присвојни придеви и заменице. Наглашене личне заменице. Негација. Упитна морфема <i>n'est-ce pas?</i> Конструкција за исказивање припадности. (Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.</i>

ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	<i>C'est toi que j'aime. Je l'aime comme un frère.</i> <i>Les enfants aiment les jeux de société. Le frère de Mia aime jouer au Scrabble. Comme c'est joli ! Comme sa robe est belle ! Quel beau film !</i> <i>J'aime les pommes, mais je préfère les bananes. Je déteste la science fiction.</i> <i>J'adore faire du ski.</i> <i>Tu as aimé le film ? Non, il ne me plaît pas.</i> Конструкција за наглашавање (c'est... que). Упитна реченица. Узвична реченица. Негација. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	<i>Je suis d'accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n'as pas raison.</i> <i>Qu'est-ce que vous pensez ? Je ne suis pas sûr, mais je pense qu'il faut attendre encore un peu. Qu'est-ce que tu en penses ? Je crois que Marc n'est pas coupable</i> <i>Ce n'est pas juste ! Ce n'est pas bien ! À ton avis, quelle équipe a mieux joué ?</i> <i>Selon/Pour moi, c'est l'équipe de mon école.</i> <i>À mon avis, il n'est pas possible de terminer tout en cinq minutes. Je propose une autre solution.</i> Презент фреквентних глагола. Изрази: <i>selon...</i>, <i>pour...</i>, <i>à mon avis</i> Наглашене личне заменице. Упитна реченица. Објекатска реченица – глаголи мишљења (индикатив). Негација. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	<i>Novi Sad est une grande ville? C'est la plus grande ville de la Voïvodine avec presque 300.000 habitants. La France compte près de 67 millions d'habitants.</i> <i>Combien de crayons avez-vous acheté? J'ai acheté deux crayons. Tu as mangé tous les gâteaux ? Oui, je les ai mangés.</i> <i>Ça coûte combien ? Ces baskets coûtent combien ? Ils coûtent 40 euros. Merci ! Au revoir !</i> <i>Je voudrais un kilo de pommes et un litre de lait. Voilà ! Ça fait combien ? 11,30 € trente. 11 euros 30 centimes ? C'est cher ! Cette tour fait plus de 500 mètres de haut.</i> <i>Nous habitons au cinquième étage. Cette année je suis en 8ème.</i> <i>J'ai autant d'amis que toi.</i> <i>Il a plus de temps libre que moi.</i> <i>Основни бројеви преко 1000. Редни бројеви.</i> <i>Партитивни члан.</i> <i>Партитивно de.</i> <i>Компарација.</i> <i>Личне заменице у функцији директног објекта. Упитна реченица.</i> <i>Презентативи (voilà, c'est).</i> <i>(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.</i>
--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКООСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Уло-га наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретних одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава **језик** сматра средством комуникаци-је. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табелар-ни приказ наставника постепено води од исхода преко комуника- тивне функције као области до **препоручених језичких актив- ности и садржаја** у комуникативним функцијама које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
 - говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
 - битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решвањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:
- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено уче-ствовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-

-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...)

- одговарање на једноставнија питања у вези са текстом, тач-но/нетачно, вишеструки избор;
 - извршавање прочитаних упутстава и наредби;
- ређање чињеница логичким или хронолошким редоследом. Писмено изражавање:
 - проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. запртљаг);
 - писање честитки и разгледница;
 - писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда **два** писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко активности је-зичке комуникације, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
 - референцијалну (о темама о којима је реч); и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;

- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
 - од особина онога ко говори;
 - од намера с којима говори;
 - од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују;
 - од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијега ка сложенијем)
- за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:
- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
 - дужина усменог текста;
 - брзина говора;
 - јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
 - познавање теме;
 - могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређе-не факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције,

капацитета когнитивне обраде, мотивације, способ-ности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стра-тегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично по-нављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садр-жи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способ-ности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интере-совање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-култур-ног контекста, као и теме у вези са различитим наставним пред-метима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног пи-сања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информа-ција);
 - излагање пред публиком (предавања, презентације, репор-таже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.);
 - Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
 - читањем писаног текста пред публиком;
 - спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање ре-цептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дис-курзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, уса-глашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интерак-ција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију, дебату;
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разуме-вање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима

наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика сакога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије

које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима, односно усаглашени с техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у процесу наставе и учења, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за планирање и унапређивање властитог процеса учења.

7.3. РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

ПРВИ РАЗРЕД

Анав сикљовимаско Ресо	ПРОМАНИ ЧХИБ Е ЕЛЕМЕНТЈЕНЦА НАЦИОНАЛНО КУЛТУРАКЕ Ресо сикљовипе <i>рромани чхибјако е елементјенца национално култураке</i> сито те ленпе цандипе котар рромани чхиб тхај олаке карактеристике, лилавнипе тхај култура Рроменги, сар ини барјарипе цандипаско ваш лабарипе чхибјако ано авер-авер сакодивутне комуникациаке ситуацие, тхај барјарипе годјако котар поро национално идентитети, молипе поро културако керутнипе тхај керутнипе авер тхеменго.
Класа Бершеско фонди сатјенго	англуни 72 сатја

РЕЗУЛТАТИ По агорисипе класако сикљовно сито ани ситуациа те:	УМАЛ/ТЕМА	МОТХОВДИПЕ
- овел оле семно интереси ваш пустикаке тхај цандипе тхај мотховдипе саво дела пустик; - пендјарол гили, бајка тхај сикавимаски парамиси; - дикхларол англуне роле тхај те керол улавипе машкар оленге позитивно тхај негативно карактеристике; - пендјарол пучибе/бути тхај те керол сар ов родела; - улавела авази, свато тхај сваторри; - шукар вакхарела хатни тхај пхерди сваторри; - формиринела мујески информациа е денде сваторрјенца;	ЛИЛАВНИПЕ	ШКОЛАКИ ЛЕКТИРА Поезиа Тхемутни рромани поезиа Кхедутне: Раде Ухлик, Рајко Дјурић, Трифун Димић, Алија Краснићи тхај Марсел Кортијаде. Гаравдуне лавја, сигутне лавја, гендутне лавја (Марсел Кортијаде) Тхемутне гиља: <i>(Совимаски гили)</i> Рајко Дјурић: <i>(Миља тхај јекх лав)</i> Алија Краснићи: <i>(Тати ангали)</i> Рајко Ранко Јовановић <i>(Те овав ме)</i> Трифун Димић: <i>Тхемутне гиља</i> Рајко Дјурић, Љуан Коко: <i>(Тасвиненго лил)</i> Проза Рромани тхемутни парамиси:

- мујеа мотхавела; мујеа мотхавела прекал пилте/фотографиие тхај котар пере керипе; - мујеа мотхавела сар ситон мануша, шеја тхај објектја котар олеско директно машкарипе; - ано чачикано чхане лабаринела неве сватја ано сакодивутно вакхерипе; - ано чачиканипе вакхарела спецификаке авазја рромана чхибјаке; - ко по шери сикљола тхај вакхарла хагне текстја; - лела котор ано сценако керипе текстеско; - лела котор ано културако-артистикане манифестацие; - шукар те керол наисипе, наис ваш ажутипе, пачавипа те шунол аверен; - хаљовел со сито национално дјендипе тхај пачавинела дјендутнен авер тхеменге; - хаљовел релацие педи дајаки чхиб тхај чхиб авер тхеменге; - рецитиунол тхемутне гила саве ситон ваш фестибаске јасе бершеске сезоне; - лол котор ано чхаворенге тхемутне кхелипе саве ситон јекха-јекх олеске барјарипа; - пендјарол карактеристикаке рромане тхемутне шеја (ано поро тхан); - лепарол фестуибе (тхај те керол компарациа е србикане); - пендјарол традиционално рромано адетја (Херделези - олеске гила, Бибија - тхардипе мемеленго) тхај узо одова		Тхемутни бајка: <i>(Прахоми тхај Снежана)</i> Басне (алосарипе) Тхемутне годјарутне сватја Драмаке текстја Чхаворикане тхемутне кхелипе. Папушенго театари. Тхемутне годјарутне сватја. Популарно тхај информативно текстја: Алосарипе котар илустровано енциклопедиа тхај чхаврикане лила <i>(Чхаврикане лил, Чхирикљори)</i> Лилавнипаске текстја: - гила; басна; бајка; гаравдуне сватја; - керипе; тхан тхај вакхти керипаско букјако; лилавибаски персона; - авријалутно дикхипе; - чхаврикане драмако тексти; чхаврикане кхелипе; хасаибаско тексти;
	ЧХИБЈАКИ КУЛТУРА Мујеско Вакхерипе	Вакхерипе авазјенго савенца сикљовне сиолен пхарипе (по мисал <i>пх, тх, чх, рр, х</i>, сар ини <i>т, у, ч</i>, тхај <i>кх</i> ано <i>чх</i>) Традиционално рромани тхемутни култура. Диригимо тхај мукхлутно вакхерибе. Персона сикљовнески: те цанол те мотхаволпе, те мотхавол дисо котар песте тхај котар фамилиа, амал, те мотхавол дисо котар пири цивутри, котар пири папуш... Фестја тхај фамилиаке фестуибе. Вакхерибе, вакхерибе е парувиненца тхај педо фундо персонаки (тхемутне шеја, традиционално хабе). Презентациа хагно лилавнипаско тексти саво сито паше е сикљовненго барјарипаске. Драмако, драматизуиме текстја, сценако лачхарипе. Сценако кхелипе текстеско (драмако тхај папушенго), чхаврикане тхемутне кхелибе. Барвалипе алавареско. Улавипе ано вакхерипе Рроменго. Вакхерибаске, ситуациаке тхај чхибјаке кхелипе.
	Ашунипе	Реално тхај симулационо ситуациа.

ини традиционално тхемутне хабе - сар ини Божик тхај Ускрс;		Аудиовизуелно храмипе. Кхелипе ваш барјарипе пачавипаско ашунипе.
	Драпарипе	Лилавутне текстја - интерпретация сикавнески јасе аудио визуелно храмипе. Билилавутненге текстја: интерпретация сикавнески - тексти ани табела, рндипе саатјенго, билети тхај авер. Информативно текстја: интерпретация сикавнески - регуле керибаске ани школа, котар цивдипе ани амари машкарипе, котар енциклопедиа ваш чхаворенге.

Клидутне сватја: рромане чхиб, чхибјаки култура, мујеско вакхерипе, гили, парамиси

ДИРЕКЦИЈА ВАШ ДИДАКТИКАКО-МЕТОДИКАНО РЕСЛИПЕ ПРОГРАМЕСКО

Програми сикљовипе *рромана чхибјако е елементјенца национално култураке* ситон дуј сикљовипаске умаља: лилавнипе тхај чхибјаки култура. Улавипе сикљовипаске саатја на шти те керолпе педо фундо сикљовипаске умаља, ама педо сакова сати манглапе улавдо пачив те долпе котар култура вакхерибаски сикљовненги тхај котар култура Рроменги ани Србија е улавде дикхипа педо тхемутни традиција тхај адетја. Солдуј умаља машкар песте пханенапе тхај нијекх нашти те сикљолпе изолауи тхај биинтеракција е авер умала.

Рромано лил сито латиницако тхај ано англуну класа фундоне школако сикљовне на сикљона храмипе тхај драпарипе рромане сватјенго тхај тестјенго.

Програми сикљовипаско *рромана чхибјако е елементјенца национално култураке* фундомо сито педо резултатја, јасе педо процеси сикљовипаско тхај сикљовненго реслипе. Резултатја сикавена јекх интегришимо цанипе, цандипе, гндипе тхај молипе саво сикавно лачхарела.

И ПЛАНИРИПЕ СИКЉОВИПАСКО

Програми сикљовипаско оријентишимо педо резултатја сикавнеске дела побаро мукхлипе, побаро шајипе ано креирибе тхај те гндинисарол сикљовипе. Рола сикавнески ситој те чхивол ано контексти акава програми ваш конкретикани класа леиба ано дикхипе: нивели цанипе рромана чхибјако, структура класако тхај карактеристике сикљовненго, пустикја тхај авер сикавипаске материјаља саве ка лабаринол; техникане чинадипе, сикљовипаске вастушеа тхај медије саве школа сиола; ресурсја, шајипе, сар ини манглипе локално машкарипаски ани сави е школа ситој. Леиба котар денде резултатја тхај мотховдипе сикавно мајангле керела поро бершеско, глобално плани букјако котар палем ка бајарол пере оперативно плајна. Резултатја дефинишимо педо умаља локарена сикавнеске подур операционализација резултатјенге педо нивели конкретикани

сикљовипаски јекхутни. Котар сикавно аџукарлапе кај ваш сакола сикавна јекхутнаке, ани фаза планирипе тхај храмипе гатисарибаско ваш школако сати, дефинишинела диференцириме аџукарде резултатја педо трин нивеља пхандо е англоџанглипаско саво сиоле сикљовно. Кана планиринелпе манглапе, аџахар, те оволпе ано дикхипе кај аџукарде резултатја ситон авер-авер, кај дисаве полоке тхај посиг шај те ресенпе, ама ано бутипе аџукардо (поулавдипе ано умал лилавнипако), ваш саво манглапе побут вакhti, побут авер, авер активипе тхај бути педо авер, авер текстја. Ани фаза планирипе сикљовипаско бут семно сито кај е пустик сито сикљовипаско вастушеј тхај ов на дела тхај на чинела со си мотховдипе сикљовипаско. Ваш одова мусај е мотховдипаске саве денде ани пустик те пашаролпе селективно. Узо пустик, сар јекх котар ханіг џанипаски, педо сикавно сито е сикљовненге те ресол те лабаринен ини авер ханіга џанипаске. Кана планиринелпе сикљовипаско процеси манглапе те легаролпе логари котар џандипе, емпириа, интелектуално џандипе тхај интересуипе сикљовнеско.

Мусај те долпе семнипе педо барвалипе алавареско тхај те лабаринолпе дисаве култураке керипе тхај фестја, саве керенапе ано дисаве локације е ресоа пенџардипе џивдипе Рроменго ано накхло вакhti, олески традиција тхај култура сави рромано миноритети карактеришинела ано акала тханутнипе. Делапе пропозали те керолпе компарациа лепарипе фестјенго ко Ррома е лепарнипа акала фестја ко бутипаско тхем тхај ко национално кхупатне, саве џивдинена купате ано дисаве локације.

II РЕСЛИПЕ СИКЉОВИПАСКО

ЛИЛАВНИПЕ

Дендутне мотховдипе котар умал *Лилавнипе* дикхларнапе котар са берш котар пустик - *Тасвиненго лил ваш англуни класа*, букјаке лила сар фундоно материјали ваш бути, аџахар со сикавно планиринела ано рами е индивидуално карактеристикенца сикљовненго, шајипе е са колективеско, ано рами е резултатјенца сикљовипаско.

Ко сикљовипе сикљовненго кај узо ажутипе сикавнеско хајјовена текстја мусајутне лектирако, аласарибаске текстја котар модерно популарно литература ваш чхаворенге, информативно текстја котар енциклопедиа тхај лила ваш чхаворенге тхај авер, семно сито те родолпе кај сикљовне хајјовена дисаве керипе тхај оленго вакхтуно тхај тханутно рами. Мусајутно лектира ситој мајбут, котар керипе, саве ситон ано национално корпуси, саво барвалапе керипа котар модерно лилавнипе ваш чхаворенго. Аласарипе лилавненго керипаско, мајбут, пашљола педо принципи со си адекватно барјарипаске сикљовненго.

БУТИ Е ТЕКСТЕА

Литерарно жанрја: бајка, басна, гила, гоџаварутне сватја, гаравутне сватја, сигутне сватја, улавдутне сватја.

Драпарипе - презентациа сикавнеско јасе аудио визуелно храмипе хапе рромане тхемутне парамисјенго, текстјенго котар артистикано керипе, гилџа, басне. Кана лачхаренапе гилџа манглапе те дикхолпе чачикано вакхерибе, чачикано вакхерибе сватјенго, те дикхолпе улавипе ано вакхерибе, процесно те чхивелпе стандардно рромани чхиб, те рецитиринолпе мајбут сар хори.

Котар сикљовне акале барјарипаско аџукарлапе, те џанен те ден сар дисо кердило, англуне роле, вакхти тхај тхан керибе букјако. Дикхларена елементја фантастикаке ано бајке.

Делапе пропозали сикљовненге те презентуинолпе популарно чхаворикане тхај тхемутне чхаворикане гиља, дикхљарипе чхаворикане лила, купатно дикхларипе тхај анализа тхај вакхерибе котар мајхари јекх театареско сикавипе (педо шајипе паушјенги) тхај филми ваш чхаворенге (делапе пропозали ваш филми саво кердило педо мотиви тхемутна бајкако) пи рромани чхиб.

Узо корелациа машкар текстја, мусај о сикавно те лачхарол вертикално корелациа. Сикавно манглапе те овол пенцардо е мотховдипа котар Лумиа машкар аменде, аџахар, те пенцарол традиционално тхај биматеријајно култура Рроменги ани Србија тхај оленге тхемутне адетја.

Хоризонтално корелациа сикавно лачхарела, мајангле, е сикљовипа србикана чхибјако тхај лилавнипаско, историја, пилтирибе, музикаки култура, религиако сикљовипе тхај дизутненго сикљовипе.

Сикавно савакхт манглапе те сикавол педо семнибе шукар вакхерибаско, саво шај те керолпе легарипа дисаве ортоепско керипе. Ортоепско керипе на манглапе те реализуинолпе сар улавдо сикљовипаско јекхутно, већ узо адекватно теме котар граматика; сваторјенги интонациа шај котар јекх риг те пханолпе е култура вакхерибаски, те сикљолпе рецитирибе гиљенго тхај авер. Узо лабарипе аудио материјали, сикљовне мусај те сикаволпе те репродукуинол тхај лена чачикано вакхерибе палем мелодија дикција педо фундо Пратсавако котар Стандардизациа рромана чхибјако сави лелили котар риг Национално консили рромана национално миноритетенго 2013. берш.

Дисаве котар ортоепске пробе шај те керенпе кана лачхаролпе адекватно тема котар лилавнипе: по мисал артикулациа шај те сикљолпе ко сигутне сватја, улавдутне сватја, чхибјаке кхелипе, саве лачхаренапе сар котор тхемутне гоцарипаске сватја; акценти, темпо, ритми, интонациа тхај паузе шај те лачхаренпе по модели сикавнеско јасе ажутипа педо CD храмипе по алосарипе сикавнеско јасе сикљовнеско.

ЧХИБЈАКИ КУЛТУРА

Барјарипе чхибјака културако јекх сито котар мајсемгно бути сикљовипе дајака чхибјако е елементјенца национално културако. Акаја сикљовибаски умал мусај те пханолпе е сикљовипа литерарно текстјенго саве ресена барјарипе културако мујеско вакхарибе.

Котар сикљовно акале барјарипаско мусај те аџукарлопе пенцардипе акале умаљенго:

Вакхарипе - котар авантуре, котар одова со дикхле, котар одова со мангена. Пропозалутне теме ваш сикљовипе: школа, фамилиа, моро тхан. Фамилиаке релацие. Мени хабаско. Гендја тхај форме, колорја, диве ано курко, бершеске сезоне, сати. Визите. Моро амал - мири амалин. Букјако диве сикљовнеско. Мукхлутно вакхти. Дромалутнипе. Гарава натура - цивутре тхај вотани. Камлипе прекал дајаки чхиб. Семне фестја: Божик тхај Ускрс, сар ини Херделези тхај муслиманско фестја Бајрами тхај Рамазани. Гилорја, дијалогја, драматизациа, бућарутне ваш сикљовипе конверзациако.

Котар сикљовне подур адукарлапе формирипе групе сватјенги педи дисави тема тхај формирипе сватори котар денде сватја. Сикљовне мусај те цанен те пхенен ко сито англуни персоне но тексти тхај олаке авријалутне карактеристике. Мусај те цанен те керен наис ини те руидјисарен ваш ажутипе. Коркоре те пхенен дисаве сваторја котар песте, котар по пхрал јасе пхен, котар пири амал/амалини, школаке амала, котар цивдипе ани школа (максимално 3-5 сваторја).

Репродукција - те мотхаволпе пилта јасе рндо букјенго педо фундо илустрациоко. Те цанолпе те мотхаволпе чхаврикано филми, титлуимо пи рромани чхиб, педо по англе зораликане плани, парамиси јасе чхаворикано театареско сикавипе, скечи јасе фестуибе.

Дискрипција - мануша, цивутре.

Дијалоги - регуле амалипаске комуникациенго.

Драматизација - хагно тексти по асосарипе, авантура јасе керипе котар сакодивутно цивдипе.

Вакхерипе - те легаролпе логари котар барјарипе алавари сакодивутно конверзациоко, барвалипе активно алавареско. Сваторја саве мајбут ситон ано сакодивутне цивдипе. Авер-авер форме вакхерибаске. Пробе те керелпе пхарувипе сватјенго јасе те пхеренпе сватја ано сватори.

Мујибаско вакхерибе реселапе прекал кхелипе тхај активипе савеа сикљолапе комуникација (девипе састипе ано конкретикане ситуација: шукар детхарин, шукар диве тхај ци ко дикхибе, најсарипе, јефтисарибе). Сикљовне шај те вакхарен педо фундо дикхлутне пилте. Шај те мотхавен тексти со шунде, театареско јасе папушенго сикавипе, натурално вакхерипа тхај корективно вакхерипа.

Сикљовипе (праксе), саве ситон ваш дикхларипе ситон пробе ваш те делпе сасутнипе тхај котара те дикхларолпе шеја, ситуација тхај машкарипе. Манглапе олен те организуинен педо теме. Мајангле дикхларлапе сикавненго тханутни, а пало одова активно буфљарлапе педо машкарипе. Сикљовне шај те дикхларен шеја, манушен, цивутрен, керипе, пилтја, групно пилтја, фотографије, објектја ано машкарипе тхај авер. Пачив сикљовненго манглапе те фокусиринолпе педо сасутнипе, палем педо мајсемне котара, а по агор педо потикне семне котара. Дикхларенапе: форме, колори, релације, мишкопе, мимика тхај гестикулација тхај авер.

Сикљовипе (праксе) ашунипаске ленапе ашунуба одова со вакхарела сикавно, авер сикљовне, артистја јасе легардутне. Ашундо вакхерибе анализираинелпе, денапе вакхерибаске карактеристике персоне сави вакхарела. Ашунипе манглапе те овал пхандо е мимика тхај гестикулација, саве ситон ваш одова котар со вакхарлапе. Мусај те инсистиринолпе педо чачикано вакхерипе ано вакхти ашунипаско мусај те долпе бајо ваш пачавипе тхај концентрација. Шуненапе ини ономатопејаке авазја, шумја, артикулисано тхај биартикулисано авазја.

Аналитикаке сикљовипе (праксе) мусај те олен интересантно тхај зумавипаске, соске јекх ситон котар мајсемне англичинавдипе ваш сикљовипе драбарипаско тхај храмипаско. На реселапе изолуимо већ ситон пханде е пробенца ваш ашунубе тхај дикхларипе.

Сикљовипе (паксе) савенца циденале билитерално **тхај бистандардно** елементја ано вакхерибе реализуиненапе полоке тхај систематикане. Сикавне мусај те ден пачив ваш вакхерибе авазјенго *пх, тх, чх, кх, рр, х, и*, сар ини систематикано чивибестандардно рромана чхибјако.

Сикљовне манглапе те лен активно 200 сватја тхај фразеологиаке јекхутне. Пасивно алавари мусај педо сакова нивели те овол побаро котар активно алавари.

Котар сикљовно адукарелапе те сикљон педо пошери мајхари 4 рецитације, 5 рромане гиља (тхемутне јаса модерно популарно чхавриконе гиља), гаравутне сватја, дисаве гоцаверутне сватја, рецитуибестхемутне гиљенго савеситон ваш религиаке фестјајасе бершеске сезоне, дуј хане прозно текстја габарити 3-5 сваторја тхај 2 хане текстја дијалогјајасе леипе котар ано чхаврикано театареско сикавипе. Сикљовне, те сине кај си шај, те лен котар ано чхавориканестхемутне кхелипестхемутне оленгестбарјарипаске, манглапе те улавен карактеристикане рроманестхемутне шеја ано поро тхан, лепарипе религиаке фестја (анодикхипестсрбикане фестјенцја), те пенцарен традиционално процедурестхајадетја тхај традиционално хабе.

Елементја национално културакестхајтрадицијаке

Пенцарипестикљовненгестфундјенца историа рромано миноритетско кхупатни ани Србиа (авипе, култураке, едукациакестрелигиакестхајекономикане активипе, мајучесткултуракестрезултатја, релевантно организационо формациестхајинституције...), аракхибестхајдевивегендја, ама ини барјарипестемотивно релациенгостпрекал традиција, култура, адетја тхај процедурестрроманаминоритетеска кхупатнако ани Србија (фолклор, занатја, тхемутне гоцаверутнипесттеатари, лилавнипестмузика, традиционално чхаворикано кхелипестдетја, демонологија...), ама на ано гндипаско рами котар романтичарско традиционализмистхајсавакхт ани релациа прека авутнипестбарјарипестхајмодернизација. Педонакхлоствакхти шај те долпестдусто, ано авутноствакхти те дикхолпест. Тестресполпестикљовненгестгендја котар рромани кхупатни ани Србија (бешипаскесттхана, институциестхајорганизациестпенцардестперсоне, анава, англоанава, ханіг тхај кики...), ама ини релациеставеретникакесткупатненцатхајкултуренца, котар реслипестРроменгостанопоромашкарипест(ани едукациа, култура, артистипест...). Тестдикхолпесткај рромано идентитетистхајкоркоро пачавипесткерелапестбајосуптилно тхај педоконкретиканестмисаља, пханиба ано одова гендјаестемоционално дромутнипа, девипа семнибестминоритетјенгестхајманушиканестхакајенгест, мултикултурализмескестхајтолеранциакест.

ЧХАНДИПЕСТРЕСЛИПЕСТПРОГРАМЕСКО

Мусај те овелпестанодикхибестчачиканостбути акалестикљовибаско: кај сикљовнестикљонашукар те вакхарен рроманестстандардно лилавно чхиб тхај те астарен цандипестаночхибјако шукарипесттхајчачутнипест. Савакхт мусај те оволпестанодикхибестини англоцандипестикљовнеско, сар ваш те пхандолпестпедоматериасави он већ цанена.

Облигациа ситостесткеролпестлачхистатмосфера, сави родела партнерско релациа машкар сикавно/сикљовно тхај манглапестажутинол теспхаголпестпсихикани баријера канастивизиринелпестцандипествакхерибаско тхај пракса. Сакова чхибјако вастушеј демонстриринолпестанодај контексти, на изолуимо. Кана сикљолапестчхибјако цандипестманглапестте доминиринен авер-авер форместдијалогескестани интеракција сикавно - сикљовно тхај сикљовно - сикљовно. Коствакхерибестроделапестчунавнипест, натуралнипесттхајчхибјаке регулест.

III ДИКХЉАРИПЕ ТХАЈ МОЛИПЕ СИКЉОВИПАСКО

Дикхљарипе тхај молипе резултатјенго англунисарипе сикљовнеско сито ани функција те астаренпе резултатја, а лелапе иницијално нота котар нивели педо саво сикљовно аракхелапе ини ано релациа педо одова педо саво ка делпе нота котар олеско подур дром англунисарипаско, сар ини нота. Сакова активипе ситој шукар шанса ваш дикхљарипе англунисарипаско тхај девипе инардутне информацие. Сакова сикљовибаско сати тхај сакова активипе сикљовнеско ситој шанса ваш формативно нотирибе, јасе регистририбе англунипе сикљовнеско тхај дромутнипе педо подур активипе.

Формативно молипе сито котор котар модерно дикхлипе сикљовипаско тхај талохаљовела дикхљарипе цанипаско, цандипаско, позиции тхај керипе, сар ини барјарипе адекватно компетенције ци сито процеси сикљовибаско. Сар формативно мерипе талохаљовелапе кедипе гендјенго котар сикљовнеске астарипе, а мајбут технике ситон: реализациа практикаке букја, дикхларипе тхај нотирибе сикљовнеско активипе ци сито сикљовипе, директна комуникација машкар сикљовно тхај сикавно, регистри ваш сакова сикљовно (мапа англунисарипаски, чхибјако досије) тхај авер. Резултатја формативно молипаске по агор сикљовибаско циклуси мусај те сикавенпе ини сумативно - гендипаска нота.

Бути саколе сикавнеско сито котар планирипе, реслипе тхај дикхларипе тхај девипе молипе. Семно сито кај сикавно континуиримо дикхљарела тхај дела молипе диференциримо, узо резултатја сикљовненго, ини процеси сикљовипаско, сар ини песте тхај пири бути. Са со сикавлапе шукар тхај мишто сикавно ка лабаринол ини подур ано пири сикавнипаски пракса, а са со сикавлапе на бут ефикасно тхај ефективно манглапе те бајаролпе.

ДРУГИ РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Оперативни задаци:

- да ученици усвоје предвиђену језичку структуру као и 250 до 300 нових речи и израза;
- да савладају правилан изговор нових лексичких јединица као и осталих елемената изговора везаних за нове морфолошке категорије;
- да ученици разумеју на слух шест до десет реченица које чине кохерентну целину у оквиру тематике, као и за краће дијалоге;
- да се оспособљавају да одговарају на питања односно да дају више одговора на једно питање како би могли да воде краће дијалоге;
- да се оспособљавају за краће самостално излагање (шест до десет реченица), у вези са обрађеном темом;
- да се оспособе за самостално причање на оба језика (српски, ромски) и при том обратити велику пажњу да се речи правилно употребљавају;
- да ученици воде дијалог, да одговарају на постављена питања и да сами постављају питања.

ТЕМАТИКА

Породица: породична кућа или стан, просторије, намештај, апарати за домаћинство, прибор, одржавање чистоће и стана окућнице, стана и просторије, улога појединих чланова породице у томе, занимања.

Школа: предмети, екскурзије, полугодишњи и годишњи распуст.

Непосредна околина: дом културе, биоскопска сала, позориште, пошта, дом здравља, болница, робна кућа, музеј, итд. и њихова намена. Норме понашања на јавним местима.

Природа: реке, језера, рељеф непосредне околине. Излет у природу. Шетња по парку.

Време: година, месец, дан, сат, минут, секунд.

Бројеви: од сто до хиљаду.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Ученик треба да одговори на постављено питање са више реченица. Постављање питања.

Поред репродуковања слика, више слика и текстова треба увести и ситуационе вежбе говора.

Треба рећи по једну реченицу о неким лицима, предметима.

Догађаје препричати у неколико реченица.

Богаћење речника ученика језичким играма.

Вежбе у виду дијалога.

МАТЕРИЈА ИЗ ЈЕЗИКА

Правилно изговарање гласова ромског језика. Правилно изговарање речи, група речи и реченица; нагласак и интонација.

Аспекте наведене код претходног разреда вежбати и у овом разреду те допуњавати садашњим, прошлим и будућим глаголским временом и разним облицима помоћних глагола КАМ, СЕМ (СИЈУМ).

Упознавање ученика са личним заменицама. Усвајање обавештајних, заповедних и упитних реченица путем интонације.

ГОВОРНЕ ГОВОРНЕ ВЕЖБЕ

Континуирани рад на Сливници и Буквару.

Усвајање новог лексичког материјала, нове форме из употребе говорних вежби из првог разреда. Употреба дијалога.

Самостално изражавање на дате теме (шест до десет) реченица.

Паралелно са наставом на српском језику учи се писање латинице (II полугодиште).

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

1. Р. Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.

2. Т. Димић, „Романе ромаја, совлахимате тхај бахтаримате“, Нови Сад 1985.

3. Зоја Карановић, „Пуна тепсија златних колачића“, Нови Сад 2005.

4. Удруга ромски путеви-Романе дрома, „Пуране рромане парамиса-Старе ромске приче“, Загреб 2007.

5. Р. Ђурић, „Загонетке и митови Рома“, Нови Сад 1990.

Уџбеници

1. Т. Димић, „Лил рамосаримако- Писменица“, Нови Сад 1995.

2. Т. Димић, „Трџадиџако рромано лиларипе анде Војводина-Трџадиџако ромска књижевност у Војводини“, Нови Сад 1997.

ОРИЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (72 часа годишње)

1. Рад на сликовници - 5
2. Рад на писменици - 20
3. Говорне вежбе - 20
4. Језичке вежбе - 10
5. Традицијско ромско стваралаштво - 3
6. Рецитације и приче - 10
7. Систематизација – 4

ТРЕЋИ РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Оперативни задаци

Ученици увежбавају правилан изговор речи и реченични акценат.

У оквиру обрађених тема ученици треба да сачине текст од десет до петнаест реченица примењујући и дијалоге.

Ученици треба да науче писање ромске латинице (абецеде). Увежбаване писања и обрада слова. Све то реализовати на кратким пригодним текстовима који се налазе у Читанци и Писменици.

До краја школске године треба да примењују правила језика и правописа.

Слободни разговори, самостално изјашњавање о прочитаним литерарним делима и њиховој функцији.

Стицање основних знања за разумевање и разликовање ликова и за разумевања садржаја.

ТЕМАТИКА

Породица: Позивање гостију. Примање гостију. У гостима. Породични излет. Одржавање хигијене и одевање породице.

Школа: Обрада заједничких доживљаја, излета, школске приредбе, спортска такмичења.

Непосредна околина: библиотека, споменици, спортски објекти и њихова намена.

Дивље животиње, домаће животиње, воће, поврће, цвеће, излетишта, заштита природе...

Бројеви: Основни бројеви. Редни бројеви. Арапски и латински.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Увежбавање правилног изговора.

На основу обрађених тематских и књижевних материјала даље развијати дијалоге.

Ученик треба да самостално прича о слици, филмским инсертима у вези са обрађеном тематиком.

Једноставно описивање бића и предмета. Вежбе за измену и допуну реченица.

Сакупљање речи и израза о задатој тематици. Склапање речи у реченици.

Склапање реченица од сакупљених речи.

Развијање способности ученика помоћу језичких игара.

Писмено изражавање

Процењивање, касније диктат, вежбе за склапање реченица. Прво усмено, затим писмено.

Основни захтеви разумљиве реченице. Састављање више реченица о једном догађају или особи.

Састав писан на приповедачки начин. Заједнички писмени састав о једној радњи (тема према годишњем добу). Понављање састава у писаној форми на основу сећања.

Основни елементи композиције: избор битних вежби, рашчлањивање састава.

Развијање основног појма о саставу: временски редослед догађаја.

ПОЗНАВАЊЕ ЈЕЗИКА И ПРАВОПИСА

Исказне, упитне и заповедне реченице. Правилна употреба правописних знакова.

Гласови ромског језика. Правопис и правилан изговор. Двогласи у ромском језику.

Слагање и разлагање речи на слоге.

Именице и њихова подела.

Властите именице, њихово писање, имена и презимена у породици, разреду, имена места...

Заједничке именице, домаће и дивље животиње, воће, поврће...

Једнина и множина заједничких именица.

Формирање ромских гласова. Изговор.

Читање

Усвајање ромског језика (абецеде). Ромско писмо усвојити групном и појединачном обрадом слова. Пошто су ученици усвојили азбуку, на часу усвајање абецеде започети обрадом истих слова ћирилице и латинице, затим осталих латиничних слова. Обратити пажњу на удвојени дифтонг Рр и пет аспированих сугласника. Вежбати на кратким пригодним текстовима (ЧИТАНКА).

Техника читања треба да буде приступачна ученицима. Обратити пажњу на правилан изговор карактеристичних гласова ромског језика.

Писање

Усвајање технике писања треба започети писањем великих штампаних а затим малих штампаних слова. Њихово везивање у речи и у реченици, моторичке вежбе.

Усвајање знакова интерпункције.

Усвајање јасног, правилног и течног читања речи у реченици брзином која је приближна брзини природног говора. Читати и писати према дидактичко-методичким упутствима. За вежбе читања користити часописе за децу на ромском језику.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

1. Р.Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.
2. Т. Димић. „Погуби боже оне друмове“, Нови Сад 1993.
3. А. Краснићи, „Папо, мамије, како, бибије...“, Крагујевац 2004.
4. А. Николић, „Басне“, Београд 2002.
5. Дечији ромски лист „Чирикљорри“, Рромано Невипе, Београд 2013.

Уџбеници

1. Т. Димић, „Лил рамосаримако- Писменица“, Нови Сад 1995.
2. Р.Р. Јовановић, „Мамијаће тхај папоске парамиче- Бакине и декине приче“, Дероње, 2007.
3. Р. Р. Јовановић, „Романе чирикљорра“, Нови Сад 2003.

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (72 часа годишње)

1. Рад на тексту - 25
2. Говорне вежбе - 20
3. Језичке вежбе - 15
4. Граматика - 8
- 5.. Систематизација – 4

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Оперативни задаци

Ученици треба да савладају континуирано, разумљиво и изражајно читање текстова.

Плански развијати говорне способности ученика.

Градиво наведено у оквиру познавања језика ученици треба да савладају на нивоу препознавања и успешног коришћења.

Плански развијати речник ученика, вежбати правилно формирање реченица.

Ученици треба да науче да говоре повезано приликом препричавања својих догађаја и садржине читавог текста.

Користити правописна правила наведена у наставном плану.

Савладати ортографска правила.

Савладати језичку структуру и око 250-400 нових речи и фраза.

Усвајати граматичку терминологију ромског језика.

Учити ученике како да користе речник.

Усвајати и учити гласовне промене у ромском језику.

Реченица и подела реченице по саставу.

Главни чланови реченице (субјекат и предикат).

ТЕМАТИКА

Породица: Кућни ред у породици. Подела послова међу члановима породице. Изражавање поштовања и пажње према другима. Награђивање, кажњавање.

Школа: Кућни ред у школи. Нови предмети. Наставници. Заједнички доживљаји, излет, школске манифестације, распуст.

Непосредна околина, село и град дању и ноћу. Пољопривредни радови.

Природа: Пољопривредни производи. Шума и шумске биљке, природне појаве.

Бројеви: Прост број, редни број

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Усмено изражавање

Вежбање правилног изговора.

Репродуковање садржине краћих дијафилмова и обрађених текстова поделом улога.

Вежбања рецитована и лепог говора (реторике).

Самостална обрада (завршавање) почетног текста (приче).

Посматрање предела и природних појава и догађаја (равница, ливада, ораница, планина, језера, река, атмосферских падавина) и усмено описивање истих.

Посматрање и описивање животиња и људи.

Да се одговори на питање (више одговора на једно питање).

Језичке игре (постављање питања и давање одговора).

Писмено изражавање

Обнављање знања о писању састава. Писање састава на основу слике или низа слика. Рашчлањивање састава. Претходни догађаји, сам догађај и последица догађаја.

Оспособљавање за описивање. Усвајање основних појмова описа (проналажење описних делова из одломака). Посматрање - запажање: да ли се опис односи на предео, предмет, особу или догађај. Описивање: Усмено, затим писмено; заједничко посматрање на излету, касније препричавање на часу. Речи: придеви, синоними, коришћење изрека којима се изражава поређење.

Описивање карактеристичног предмета: претходно се врши заједничко посматрање. Писмено описивање код куће на основу заједничког посматрања (моја лутка, мој пас, моја омиљена играчка итд.).

Посматрање и описивање људи: изглед и понашање. Карактеристика: стас, лице, одећа; унутрашње карактеристике се одређују на основу понашања и деловања те особе.

ПОЗНАВАЊЕ ЈЕЗИКА И ПРАВОПИСА

Упоредно усвајање знања из језика (језичка структура српског језика). Указивање на сличности и разлике у односу српског и ромског језика.

Реченица (главни делови реченице, именски и глаголски додаци).

Именице (значај и подела).

Придеви (значај и подела).

Заменице (употреба личних).

Бројеви (основна значења и подела).

Глаголи (основно значење).

Глаголска времена (презент, перфект и футур).

Употреба и писање великог слова (властитих именица, имена држава, имена становника - припадност наслови књига, листова, часописи...

Читање - писање знакова интерпункције

Ученик треба да чита гласно најлепше, најизражајније, најпоучније делове приповедака. Приликом читања треба да изговара чисто и правилно речи, синтагме и реченице. Вежбање лепог читања песама. Вежбање читања при подели улога. Читање у себи. Навикавање на самостално читање. Читање одломака из предвиђене лектире и чланака из дечијих листова.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

6. Р.Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.
7. Р.Р. Јовановић, „Белем, ђелем лунгоне дроменца –Ишао сам, ишао дугим путевима“, Београд 2006.
8. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.
9. Н.Н. Карпузовић, „Шарено дерано“, Нови Сад 2008.

Уџбеници

1. Т. Димић, „Романе ђидимаске парамича-Ромске народне приповетке“, Нови Сад 2002.
2. Р.Р. Јовановић, „Бонтон“, Дериње 2007.
3. Р.Р. Јовановић, „Камавас те авав-Хтео бих да будем“, Дериње 2007.
4. А. Краснићи, „Кај гарадол о суно – Где се крије сан?“, Крагујевац 2004.

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ БРОЈА ЧАСОВА (72 часа годишње)

1. Рад на тексту - 20
2. Говорне вежбе - 13
3. Језичке (писмене) вежбе - 10
4. Граматика и правопис - 17
5. Лектира - 8
6. Систематизација - 4

ПЕТИ РАЗРЕД

Нав предметоско: РРОМАНИ ЧХИБ Е ЕЛЕМЕНТЈЕНЦА ПАЛЕ НАЦИОНАЛНО КУЛТУРА

Рес: Рес сикавимаско анде предмето Рромани чхиб е елементјенца пале национално култура си те пинцарас тхај зуравас џанглипе пале рромани чхиб, лиларипе тхај е култура рроменги, сар ви те барјарас џанглипе чхибако анде аверчхане трајоске котора, сар ви барјарипе гиндоско пале национално идентитето, сар амаренго кхајда ви авер манушенго саве трајин паша аменде.

РЕЗУЛТАТИ Кана дел пес гата е тема/котор сикљарно џанела те :	УМАЛ/ТЕМА	МОТХОВДИПЕ
– пинџарел лиларипаске котора – џанел те анде гиља дикхел е строфа, стихо, тхај е рима – шај те дикхел верверипе машкар традиџиско тхај раоме лиларипе – шај те пинџарел фундо гиљако, парамичако – џанел те дикхел анде парамича вријама, тхан, тхај со керел пес анде парамича – шај те дикхел верверипе машкар е мануша анде парамича – пинџарел е композиџија анде драма (чино, сцена, дикхипе) – Пинџарен пес е трајоса тхај традиџијаса е рроменги – Пинџарел пес е рроменги културако-хисторикане кустикипаса. Пинџарел пес пинџарде Роменџа анде рромани историја.– Пинџарел пес е рромане сумнале дјесенџа –	ЛИЛАРИПЕ	Лектира 1. Тхемутне рромане паримисја 2. А. Красници: <i>Девла кер ма кир</i>; лосарипе 2. Традиџијаке рромане гиља-лосарипе 3. Котор катар о драмско лил-лосарел о сикљарно 4. Р. Ђурић – Рромани лумија5. К. Тајкон – Катиџи Лила: Лил драбаримаско пале панџто класо Е граматика пале рромани чхиб тхај орта лекхарипе Бућарно лил Е лирика- Лиларипаске алава: гиларно, гили, лирско субјекто Е строфа, стихо, е рима анде лирско гили Лирикаско улавипе -лирикаске гиља (камипаске, гиља пале абјавутне, пхерјасутне, бућаримаске, баладе, романсе) парамича – лилварно, вакерутно мануш Мотиво, е фабула, вријмаско токо Традиџијаки тхај артистикани парамича Е драма Лиларипаске алава Чино, дикхипе, сцена Е национално култура Лил Хисторија рроменги И Е сиамне пинџарен историја рроменги трујал вријамаске епохе сар ви пинџарипе е пинџарде Рроменџа саве ачаде пала песте вурма сар лилварне нумај анде историја, артизмо, башалипе тхај авер. Сумнале дјеса Ерделези е Бибија

– Шај те дикхел со мијал а со си аверчханде машкар рромане дијактурја – Верверкерел стандардно рромани чхиб катар дијалектурја – Пинцарел улавипе машкар е вокалурја тхај е консонантурја – Верверкерел алава саве шај те авен аверчханде – Варверкерел е ажутимаске кернавна тхај е модалне кернавна – Цанел те пинцарел линго тхај дјиндо навненго – Орта лекхарел сар рамол сар трубул анде стандардно лекхарипе – Орта лекхарел баро графемо, е интерпункција Сикљол андар о <i>Лекхарипе рромане чхибако</i> Р. Дјурић – Орта мотхол диграфурја	ЧХИБ (Лил драбаримаско пале панцто, бућарно лил,Е граматика рромане чхибако, Орта рромано лекхарипе Р. Дјурић)	– Орта мотхол графемурја Рр, Х – Орта мотхол алава, кидипе алавего е интонација – Ажутимаско кернавно –сем мотхол анде вријама сави накхли, сави си тхај сави авела (перфекто, презенто, футуро) – Пинцарипе е модалне кернавненца шај, камав, тромав – Пинцарипе сикавнен е сарнавненца – Рамосарипе сар ворбис – Пинцарипе е алавенца трујал е интонација (вакеримаске алава, пучимаске алава). – Драбарибе андо крло е харне лиларипаске форме – Вакеримаске вежбе– са јекх сикљопе андар о <i>Лил драбаримаско</i> – Те сикљон неве алава. Родас мајбут те мотхон аменге кана пучас лен. Трубун те керен мајбут пе интонација. Коркоро те ворбин пе тема сави ден ленге катар 6 ци ке 10 алава
– Шај те керел свато анде 1. тхај 3. линго, сар си рамосардо андо програмо. – Цанел те лосарел котора андар о лил. – Цанен те керен свато авер манушенца, јакха анде јакха, нумај прикал о телефоно сар керел пес орта свато. – Шај те мотхон е парамича сави си лачхарди анде јекх пинта нумај анде некабор пинте (сар варесо со сас). – Шај те мотхон е парамича кана дес лен бут пучипа пе саве мусај те мотхон е парамича.	ЧХИБАКИ КУЛТУРА	Е вежбе катар вакерипе Ворба– ворба варекаса;Вакерипе со сас кхајда те пхенен по риндо сар си чхутине е пинте Вакерипе сар сас кхајда те авел со мајбут пучипа. Вакерипе: Вакерипе шејенго (шејенго (сар хаћарде е парамича) ; Вакерипе сар е вежба. Вакерипе катар е цувдимата тхај о трујалипе. Сикамненго гиндо пале кова со драбарде Кана накхавен трубун те лен алавари Вакерипе англе амала Бахтарипе Бахтарипе пе сумнале тхај баре дјеса(кхелипе сар трубул те авел андо трајо, е култура кана керас свато некаса, пакипе пале авер мануш

Шај те рамон парамича сави ашунде анде јекх пинта нумај анде некабор пинте . Мотхон е парамича сави си рамосарди (сар некабор пинте, сар јекх пинта, кана пучес лен) џанен те рамон харно лил		). Е вежбе пале рамосарипе Рамон варесо пале амала(сар анел? Сар си леске бал, јакха, казом си вучо, сар си фурјадо тхај авер). Рамон харно лил(керас тхај рамос бахтаримаско лил).
– Е филмоске парамича пале чхаворра. – ТВ емисије сар зуравипе те барјарен рромани чхиб. Рачунари	Е МЕДИЈСКО КУЛТУРА	– Пинцарен харне филмоске парамича, камен те дикхен лен, тхај џанен те пхенен со дикхле. Џанен со си е ТВ емисије тхај керен свато со камен те дикхен. – Пинцарен со шај те дикхас андо филмо (пинта, алав, башалипе, ранг, ашундипе)

Кана сикљона чхаворренца о предмето: Рромани чхиб е которенца пале национално култура трубун те лен сама пе фундоске педагогикане гиндурја кај си о сикамно анде сикавимаксо центро, годоластар сикљарно трубул те пинцарел тхај те дикхел со шај те сикљол о чхаворро тхај те кхајда аракхел о методо сар трубул те сикљол леса, тхај те шај со мајбут сикљол неве сикавимаске котора.

Анде сикавипе трубул те со мајлачхе презентуил лиларипа саве сикамне би пхаримаса сићона. Гадава трубула ленге пале мајдур сикљопе, те барјарен о џанглипе пале рромани чхиб тхај е култура.

Паше фундоске методе, анде сикавипе трубун те авел тумен ви:

- е метода драбаримаски
- е метода ворбаки – ворбаки метода
- е метода хаљаримаски (монолошко метода)
- е метода практикане бућако – научно-родипаски метода андар е чхибаке котора, е дијалектологија, прозодија, рромане дијактурја, кидипе аверчхане традицијак лиларипаса, бути неве технологијаса.

Трубун те анде бути чхаворренца си тумен аверчхане котора бућаке сар кај си: бути јекхе чхавореса, бути лидуј чхаворренца, бути кетане чхаворренца, – сикљопе трујал аверчхане кхелимата сар кај си е квизурја, мотховипа андар о муј тхај авер сар те алава саве бут дром пхенен пес сикљон. Пучипа тхај болдо свато– пучипе кхајда те вазден о крло. Е вежбе – пучас, дас болдо свато кај нај варесо нумај те си варесо, анде харни тхај лунго форма, е интонација пучимаски тхај болдо алав е интонацијаса. Вакерипе – пале кова со сас аменге, со ашундам, дикхлам. Мотховипе– пале трујалипе тхај е мануша (кон, со, кана, сар, кај), мотховипе пхерде алавенца. Дијалого – машкар сикамне пале варесо со џанен, со сас ленге кетане.

Вакерипе – харне парамича, е басне, кова со хаћарде. Фундоско свато пале рромане гарадине алава, дјилабипе гиленго. Е конструкција пале ворбаки комуникација. Лен сама те орта мотхон е графеманге крла, алава, е интонација риндо алавенго, авер алава саве си чхутине анде рромани чхиб. Барјарипе алавенго, алава пале мануша тхај шеја анде презенто, перфекто тхај футуро.

Сикавипе рромане чхибако е которенца пале национално култура дел фундоске џанглипа андар е чхиб, лиларипе тхај нацинално култура.

Ко сикамно трубус те џунгадон камипе те драбарен, рамон, киден рромане алава, те пинцарен, сикљон тхај афирмишин рромани култура, традиција тхај рромано трајо.

Сикљопе си лачхардо кхајда те пинцарен, лен сама, тхај те афирмишин рромани култура, сикљон станадардно рромани чхиб те керен свато тхај те

рамон, те барјарен рромани чхиб тхај рромано алавари, те пинцарен сикамнес е рромане традицијаса тхај хисторијаса.

ПЛАНО ПАЛЕ СИКЉОПЕ

Плано сикавимаско болдино си по исхода. Сикљопе си пе тхан со сикљол пес, болдино по исхода сикљавимаско саво мотхол аменге со е чхаворра сикљона по агор школако. Годоластар авела андо машкар сикљавимаско о сикамно, а на кова со сикљол. Е сикљарне коркоро, нумај ви сикамненца лосарена кова со сикљона, а со си рамосардо андо плано, нумај кова со цанен мајлачхе, со керде мајбут дром, сар сикљона чхаворренца, андар соске лила ленге сикамне по агор школако авена ци ке исходурја. Е сикамне родена тхај сикљона неве цанглипа. Годова методо дел шаипе те сикљопе авел со мајлачхе чхаворренге.

Неве винајипаке-сикавимаске процесурја пинцарде си пе година кај си болде ко сикамно. Кана керас о плано сикавимаско шај те авел мен лачхо исхода. Лачхипе саво си мен катар исходурја анде фундоско сикавипе си мајбут, дикхас со ден сикамненге тхај сикљарненге. Е сикамне ажутин те хаћарен со камел пес лендер, сикљол пес кова со си импортантно тај ден шаипе (коркоро) дикхипе казом сикљиле. Ден ленге са кова со трубун те цанен по агор анде тема, предмето, класо ви по агор фундоске школако. Е исходурја сикавимаске шај те лоћарен сикамненге рамосаримаске тхај ворбаке егзамурја. Шај те авен фундо пале лосарипе саинћаримако, а со сикљарненге дел тромалипе те сикљон е чхаворен андар е лила саве камен, тхај те ден лен тромалипе те коркоро аракхен неве сикавипа. Лачхе рамосарде е исходурја ден шаипе те со мајлоке лосарен сикавимаски стратегија тхај е метода савенца шај те со мајлоке керен дидактичко-методикано процесо сикавимаско.

Паше година, е исходурја сикавимаске саве си лачхарде кхајда те сикљон, е исходурја шај те авен ви егзамурја сар е сикамне сикљиле.

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИКАНЕ АЛАВА

Лиларипе

Лиларипе си анде сикавипе артистикано тхај барелиларипаско котор.

Анде сикавипе си мајанглал чхутино артистикано, хаћаримаско котор. Кава си чхутино ресеса те со мајлачхе сикамне сикљон те драбарен, хаћарен кова со си рамосардо, тхај авер со си рамосардо андо програмо. Чи трубус те бистрас кај си нивели барјаримаско, гиндоско, емоционално сар ви нивели анде лингвистикано барјарипе саво шај те зуравел е перцепција пале лиларипе. Лиларипе шај пире шукаримаса те барјарел тхај зуравел чхаворренго гиндо, чхиб, култураке котора, хаћарипе пале лиларипе тхај авер.

Лиларипаке котора си фундоске катар кова со керел пес анде лиларипе, вријама, мануша тхај кова со керен анде јекх лилварно котор. Бут си импортантно те сикљарно сикљол е чхаворрен сар трубун те драбарен. Кана лосарена лил пале драбарипе, трубун те лен сама пе:

Психолошко критеријумо (лил саво шај те драбарен чхаворренге анде панцто класо);

Естетско критеријумо (артистикано шукарипе);

Етичко критеријумо (е афирмација лилески сави чи накхел бершенца);

Национално критеријумо (пакипе те лосарен рромано лиларипе)

Гносеолошко критеријумо (казом шај те лиларипе авел о фундо пале цанглипе чхибако тхај лиларипако).

Е сикамне пинцарен пес е национално култураса трујал о лиларипе, чхиб, тхај е чхибаки култура тхај трујал авер котора саве си пхангле пале традиција тхај хисторија ррроменги.

Чхиб сар сикавимаско котор:

Алавари, е граматика, ортоепија тхај е ортогафија. Кава е чхаворра сикљон анде предмето рромани чхиб е которенца пале национално култура сар ви пе авер предметурја. О сикљарно трубул те сикамненца са јекх дром сикљол ци кај е сикамне чи сикљон кова со си рамосардо андо програм. Е

вежбе мусај те авен анде са јекх наставно котор те со мајлачхе сикљон.

Сикљарно са јекх трубул те пхенел е сикамненге казом си импортантно те орта керен свато саво сикљол пес анде ортоепске вежбе.

Е ортоепске вежбе чи трубун те керен сар коркорутне натавне котора, нумај паше наставне котора саве рамон андо плано; алавенги интонација шај те пе јекх риг пхандел пес е чхибаки култураса, е ворбаса андар о муј тхај авер.Шај те анде сикљопе мућен о аудио снимко те сикамне шај со мајлачхе сикљон ашундо, те сикљон башалипе тхај е дикција ворбаки.

Несаве ортоепске вежбе шај те керен пес кетане авер которенца андар о лиларипе сар кај си:е артикулација шај те чхон анде сидјарно свато, кана керен е сидјарне алава анде рромани традиција;е прозодија алавенги, сидјарипе, ритмо, алавенги интонација тхај данфо шај те чхон анде вежбе те драбарен андар о крло лиларипаске котора. Сар е ортоепско вежба трубун те сикамне ворбин пе годји лиларипаске котора гиља тхај е котора парамичаке (аудио ажутимаса).

Чхибаки култура

Саинћарипе културако, ворбако тхај рамосаримаско си анде функција те барјарел чхибаки култура, комуникација пе ворбако тхај рамосаримаско нивели

Кава си ви анде авер сикавимаске котора.Мајанглал трубун те ден сикавненге рамосаримаске вежбе, а палал година ворбаке. Трубун те лен сама те сикамненге ден вежбе саве си пале панцто класо. Кова со трубун те керен сикамненца кана си пучипе пале ворба си: парамича пале кова со сас, со дикхле, со камен. Е теме саве шај те ден сикамненге си: були фамилија. Аутобиографско парамича. Достурја. Хабе. Пхирадипе. Мунгро амал – мунгри амални. Бућаримаско дјес сикамненго. Тромали вријама. Џанглипе.Лил. ТВтхај о радио. Мамијаке тхај папоске парамича. Аракхас о тујалипе-цувдимата тхај чарја. Вријама. Бершеске котора. Бућа. Камипе дејаке чхибако. Импортантне рромане дјеса. Чхавриконе лила. Дромарипе. Спорто. Кинас о рачунари. Е планета Пху. Континентурја. Котора пхувјаке. Кај камлемас те дромарав. Гиља, ворба, е радионице пале ворба. Стрипо. Е пинте которенца

ШЕСТИ РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 годишње)

Оперативни задаци

Развијање усменог и писменог изражавања ученика.

Упознати ученика са морфологијом која је предвиђена и наставном програму у поређењу са истим градивом на српском језику.

Треба да препознају научене језичке појаве.

Увежбавање ромског правописа на основу касније датих ставова.

Развијање способности читања код ученика.

Приликом обраде градива из књижевности треба научити ученике да анализирају текстове из белетристике, да самостално изражавају мишљење и доносе закључке. У лирским текстовима треба да опажају песничке слике и чулност.

Усмено и писмено описивање карактера, дијалога из приповедака.

Проширивање активног речника ученика.

РАЗВИЈАЊЕ ИЗРАЖАВАЊА

Усмено изражавање

Увежбавање начина изражавања у претходним разредима.

Ученици постављају питања у вези са обрађеним текстом.

Настављање приче на основу датог увода. Имена краја. Опис предмета. Опис ликова од претходно сакупљених речи (спољне и унутрашње особине).

Заједнички опис школског друга на основу спољних и унутрашњих особина.

Препричавање измишљених и истинитих догађаја помоћу описа и дијалога.

Анализирање прочитане књиге, позоришне представе, филма, радио или телевизијске емисије, слике на основу одређених тачака гледишта.

Целе године сакупљати речи, као и средства за пластичност и динамичност стила.

Писмено изражавање

Диктат једноставних текстова. Трансформација реченица. Допуна и проширивање реченица. Састављање заједничког концепта. Увежбавање описа на основу концепта. Проналажење описних делова из читанке. Опис личности, предмета, пејзажа. Примена атрибута и персонификације.

Подстицање ученика на самостални стваралачки рад (читање писмених радова ученика и њихово анализирање).

Приватно и службено писмо. Писање дневника.

Школски писмени задатак

Током школске године пишу се два школска писмена задатка и два домаћа писмена задатка. (Кратки самостални радови.)

ГРАМАТИКА И ПРАВОПИС

Именице и врсте именица. Компарација придева. Бројеви и врсте бројева: основни и редни. Појам заменица, њихово значење.

Компаративно изучавање језичке материје (градиво из шестог разреда) српског језика.

Реченица, делови реченице, гласовне промене, глаголска, времена: аорист, футур, императив, потенцијал, основна и сложена глаголска времена.

Читање

Увежбавање изражајног читања, као и уверљивог казивања текстова и песама. Правилно наглашавање речи и реченица.

Увежбавање читања у себи на основу унапред задатих задатака (допуна, избор примера итд.).

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

1. В. Кајтази, „Ромско-хрватски речник“, Загреб 2008.
2. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.
3. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.
4. Р. Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.
5. М. Александровић, „Бацила сам јабуку у пећ“, Нови Сад 2012.
6. Т. Димић, „Прне андо прахо-Стопала у прашини“, Нови Сад 2008.
7. Јован Николић, „Дости кхатинендар- Гост ниоткуда“, Вршац 1982.
8. М. Фамилић, „Кхорро ажућаримаско- Ћуп надања“, Нови Сад 2011.
9. А. Краснићи, „Циганин на коњу, а коња нема- Шалјиве народне приче о Циганима 1883-1997“, Крагујевац 2004.

Уџбеници

1. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.
2. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.

ОРИЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (72 часа годишње)

1. Рад на тексту - 16
2. Говорне вежбе - 15
3. Писмене вежбе - 8
4. Писмени задаци - 4
5. Граматика са правописом - 16
6. Историја - 5
7. Лектира - 4
8. Систематизација - 4

СЕДМИ РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Оперативни задаци

Ученици треба да савладају разумљиво, брзо, гласно читање и читање у себи.

Богаћење активног речника ученика.

Плански развијати усмено и писмено изражавање ученика. Стицање вештина препричавања, описивања, описа карактера, извештавања, писања писама.

Ученици треба да препознају и опишу језичке појаве.

Вежбање правописа у вези са правилима језика.

Обрада књижевних дела наведених у наставном плану, самостално тумачење лирских и епских дела.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Усмено изражавање

Даље вежбање форми научених у ранијим разредима.

Настављање приче по датом уводу. Опис предмета, пејзажа и особа. Разговор о теми самостално прочитаних штива.

Представљање природе, наизменично решавање динамичних и статичких слика и сцена у описима приповедака Рома.

Опис карактера на основу самостално изабраног литерарног lika односно добро познатог јунака из популарне литературе. Опис особе из непосредне околине (комшија, продавац новина, деда, бака, благајница самоуслуге, итд.).

Извештај са школске радне акције, прославе итд.

Целе године вежбати усвајање речи. Правилно коришћење фраза, пословица, изрека, поређења приликом састављања текста.

Писмено изражавање

Вежбање састављања концепта о обрађеном тексту.

Препричавање обрађеног текста у другом глаголском времену и другом лицу (у односу на оригинал). Самостални писмени задатак на основу датог увода.

Вежбање описног састава на основу знања из претходних разреда. Сложенија форма описа карактера (прост опис са дијалогом, са описом активности датог лица). Приповедање и описни састав (репродукција и на основу доживљаја). Вежбање писања писама. Писање дневника. Препричавање, приповедање о одређеним темама.

Писмени задаци

У току школске године пишу се два школска и два домаћа писмена задатка (један доживљај, један опис, једно писмо, један опис карактера).

ПРАВИЛНОСТ ЈЕЗИКА И ПРАВОПИС

Реченица - предикат, субјекат, објекат.

Прилози: за место, време, начин.

Атрибут, врсте атрибута: атрибути који одређују особину, број или приповедање.

Проста реченица, непотпуна реченица, проширена реченица.

Читање

Читање наглас, у зависности од карактера текста. Вежбање изражајног читања (интонација, паузе, нагласак у реченици).

Вежбања читања у себи на основу унапред задатих задатака.

Вежбање брзог читања.

Поред читанке могу се користити и листови за децу.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

10. В. Кајтази, „Ромско-хрватски речник“, Загреб 2008.
11. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.
12. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.
13. Р. Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.
14. Т. Димић, „Тхејара дромарава- сутра ћу на пут“, Нови Сад 2010.
15. А. Краснићи, „Антологија е Рромане поезијаћи ане Србија- Антологија ромске поезије у Србији“, Крагујевац 2008.
16. Р. Ђурић, Д. Ацковић, „Речник ромских симбола“, Београд 2010.
17. Д. Ацковић, „У Бибијакино здравље“, Београд 2010.
18. Драгољуб Б. Ђорђевић и Д. Тодоровић, „Религија и верски обичаји Рома“, Ниш 2003.
19. Т. Димић, „Гилгамеш-ђиљи меримаски“, Нови Сад 1996.

Уџбеници

1. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (72 часа годишње)

1. Рад на тексту - 17
2. Говорне вежбе - 12
3. Писмене вежбе - 8
4. Писмени задаци - 4
5. Граматика са правописом - 17
6. Лектира - 4
7. Историја и култура Рома - 6
8. Систематизација - 4

ОСМИ РАЗРЕД (2 часа недељно, 68 часова годишње)

Оперативни задаци

Усавршавање брзог читања у себи, тако да се разуме прочитани текст.

Савладавање најбитнијих правила ромског језика.

Правилно и лепо изражавање мисли усмено и писмено.

Богаћење активног речника.

Разумевање и доживљавање уметничких дела.

Савладавање језичког градива из наставног плана, систематизовање знања из претходних разреда. Вежбе из правописа у вези са сложеним реченицама.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Усмено изражавање

Препричавање текстова и казивање самостално формираног мишљења о тексту. Иницирање разговора о задатој теми. Анализа текста.

Анализирање усменог комуницирања ученика.

Препричавање личних доживљаја и доживљаја других са ефектним уводом и завршетком.

Даље вежбање описа карактера на основу аспеката наведених за претходне разреде.

Стално вежбање приповедања.

Хумористички опис.

Критички осврт на нову књигу, филм, емисију са радија или телевизије.

Фразе, пословице, изреке, поређења - сакупљање и правилно коришћење. Усвајање речи (глагола, именица и придева) и њихово коришћење.

Писмено изражавање

Планска и стална примена и коришћење знања о писању састава из претходних разреда: писање концепта, приповедање, опис.

Формирање елемената критичког приступа; критички приступ карактеру (доказивање појединих карактерних црта на основу дела и понашања јунака).

Увежбавање елемената писаних састава са намером убеђивања: позивање на нешто, конципирање краћег говора, предавање (доказивање, демантовање, аргументација, побијање).

Писмени задаци

У току школске године пишу се два школска и два домаћа писмена задатка (два самостална састава, један опис, и један опис карактера).

ПОЗНАВАЊЕ ЈЕЗИКА И ПРАВОПИСА

Појам сложене реченице. Појам независних реченица. Појам зависних реченица. Ред реченица, нагласак и интонација.

Понављање градива из фонетике, морфологије и синтаксе. Систематизовање и продубљивање знања из правописа. Коришћење речника.

Компаративно изучавање градива из граматике за VIII разред наставе српског језика.

Читање

Вежбање изражајног читања (нагласак речи, нагласак реченице). Читање наглас у зависности од карактера текста.

Вежбање читања у себи, на основу унапред датих задатака.

Вежбање брзог читања. Поред читанке може се користити и сва педагошка дидактичка литература за овај узраст.

Упознавање историје, културе и традиције Рома у свет и Југославији.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧИТЕЉЕ

20. В. Кајтази, „Ромско-хрватски речник“, Загреб 2008.
21. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.
22. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.
23. Р. Ђурић, „Стандардизација ромског језика“, Сарајево 2012.
24. Д. Ацковић, „Би кхереско, би лимореско- Без дома, без гроба“ антологија поезије Рома у Србији и Црној Гори, Смедерево 2003.

Уџбеници

1. Р. Ђурић, „Историја Рома“, Београд 2006.
2. Р. Ђурић, „Правопис ромског језика“, Вршац 2011.

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (68 часова годишње)

1. Рад на тексту - 16
2. Говорне вежбе - 10
3. Писмене вежбе - 8
4. Писмени задаци - 4
5. Граматика са правописом - 10
6. Историја и култура Рома - 8
7. Лектира - 8
8. Систематизација – 4

7.4. ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ

Циљ наставе и учења програма *Грађанског васпитања* је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Разред

Пети

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – аргументује потребу посебне заштите права детета; – на примеру препозна уграђеност права детета у основним документима која уређују рад школе; – наведе чиниоце који утичу на остваривање дечијих права; – препозна ситуације кршења дечијих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја; – искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; – наведе начине демократског одлучивања; – објасни улогу појединца и група у заштити	ЉУДСКА ПРАВА	Потребе и права Потребности и жеље. Потребности и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права . Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Права и функционисање заједнице Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. Одговорности и обавезе у заједници Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права

дечијих права; – реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ; – прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; – у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама као и примере поштовања различитости; – наведе врсте насиља; – анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; – аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;– учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи; – учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефекат; – учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему користећи различите изворе и технике; – презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин.		Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Кома се могу обратити за помоћ.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Наши идентитети Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. Сукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Планирање и извођење акција у школи у корист права детета Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције.

		Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.
--	--	--

Кључни појмови садржаја: потребе и права, одговорности и обавезе, идентитет, сукоби и насиље, грађански активизам
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Изборни програм *Грађанско васпитање*, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу онога што су стекли проучавајући овај програм. Они представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у четири области (*Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам*) које се налазе у свим програмима другог циклуса. Теме по областима се спирално развијају што значи да се постојећи садржаји из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, унапређују. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију. Активно слушање и конструктивно реаговање су исходи који се постепено унапређују кроз бројне активности и садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и многе друге исходе који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, integriше јер између њих постоји природна веза.

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета и развој међупредметних компетенција, пре свега *одговорно учеиће у демократском друштву*. Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода. Посебност грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе.

По врсти, исходи могу бити:

а) сазнајни (нпр. *објасни улогу појединца и група у заштити деочијих права*);

б) емоционални (нпр. *препозна туђе емоције*);

в) вољни (нпр. *учествује у извођењу акције*).

Сазнајни исходи се најлакше остварују, али тек кад су исходи све три врсте остварени општи циљ предмета је достигнут у потпуности. Зато није довољно познавати принципе конструктивне комуникације већ и комуницирати на такав начин. У овом програму постоје многи исходи који су вољни и манифестују се у понашању ученика али треба имати у виду да је за њихово остварење потребно више времена и више прилика да се научено непосредно практикује. Образовање за демократију није исто што и образовање о демократији. Зато овај програм тежиште не ставља на знања, већ на вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других.

Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода

и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових техника рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе.

Програм *Грађанског васпитања* има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера, као и кршења људских права у садржајима који се обрађују у оквиру предмета *Историја* или у књижевним делима која ученици читају у оквиру *Српског језика и књижевности*, односно *Матерњег језика*. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог програма.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабрити када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити акције у школи у корист права детета. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост младих људи у овај сегмент живота и рада школе веома зачајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика као бухваћеног инклузивним образовањем.

У програму *Грађанско васпитање* продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и дигиталном насиљу. Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео клипови, текстови из новина и др.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.

Због изборног статуса програма сасвим је извесно да ће група у петом разреду бити хетерогена по искуству у области грађанског васпитања (најчешће промене изборног програма дешавају се на преласку у други циклус). Зато је важно на почетку школске године пажљиво и уз

поштовање процедура донети правила рада јер група без реда и основних правила не може бити демократска. Битно је и да сви ученици учествују у доношењу правила како би свима била разумљива њихова функција. А да би се поштовала правила важно је да се договоре и прихвате начини њихове контроле (ученици одлучују о мерама за њихово непоштовање). Неколико првих часова су прилика да се ученици подсети шта су научили, да размене сопствена знања, ставове, вредности и вештине као и да се уведу у садржаје којима ће се бавити. Посебну пажњу треба обратити на ученике који се по први пут у петом разреду сусрећу са овим предметом. На основу утврђених потреба ученика, наставник ће планирати реализацију наставе за сваку конкретну групу. Таква ситуација неуједначеног предзнања је прилика за вршњачко учење јер током часа *Грађанског васпитања* ученици уче једни од других и доприносе активностима својим искуствима, знањима и способностима.

Значај програма налази се и у чињеници да исходи *Грађанског васпитања* у великој мери доприносе развоју неколико међупредметних компетенција и да се његови садржаји врло добро уклапају у различите ваннаставне активности

Назив предмета **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Циљ Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
– образложи везу права и одговорности на примеру; – наведе примере за групу права <i>слобода да и заштита од</i>; – аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;– идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе; – сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт; – образложи улогу грађана у друштвеном	ЉУДСКА ПРАВА	Права и одговорности Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности. Посебна група права: <i>слобода да</i> и припадајуће одговорности. Посебна група права: <i>заштита од</i> и припадајуће одговорности. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све.

систему и систему власти на		
примеру; – разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне; – позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција; – образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца; – примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука;– препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ; – учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања;– учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; – презентује спроведено истраживање и добијене резултате; – процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Демократско друштво и партиципација грађана Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин. Дете као грађанин. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура. Власт. Нивои и гране власти. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација. Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. Утицаја друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. Обрада података. Тумачење резултата.

		Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања.
--	--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Изборни програм Грађанско васпитање за шести разред основног образовања и васпитања организован је, као и програм за претходни разред, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (*Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам*), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише, јер између њих постоји природна веза.

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика, мерљиви су, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да лако утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају као предуслови примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија вољну компоненту која долази до изражаја на нивоу понашања. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер сви они доприносе постизању општег циља овог програма и развоју међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за пети и за шести разред.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и, уопште, етосом школе.

У процесу планирања наставе и учења, наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да остваре. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих може да се вишеструко искористи. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност и др. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима али је фокус на одговорности. Постепено се, из разреда у разред, додају нова права како би ученици имали целовиту слику. У овом програму посебно је важно право на квалитетно образовање за све и инклузивни приступ образовању који се базирају на поштовању људских права. Ученике треба тако водити да разликују инклузију од ексклузије, поштовање и прихватање наспрам стигматизације и сепарације и да у свом понашању према ученицима који похађају школу по индивидуалном образовном плану исказују разумевање, толеранцију и спремност да пружи помоћ и подршку.

Друга област има за циљ да уведе ученике у основне појмове демократског друштва са фокусом на партиципацији. То никако не би требало претворити у сувопарна предавања и теорију која се учи. Из исхода се види ниво захтева у овој области, а то је, у шестом разреду, само сврсисходна употреба кључних појмова као основ за активности у следећем разреду. Од ученика се очекује да својим речима и на примерима могу објаснити кључне појмове демократије. О партиципацији ученика у одељењу и школи треба говорити и у контексту ученичког парламента који ће бити актуелан у следећем разреду. У програму се налази озбиљан захтев да ученици разликују стварну партиципацију ученика у школи од оне која је декоративна, што захтева од наставника да осмишљавају активности које подстичу критичко мишљење. До таквих исхода може се доћи само коришћењем бројних примера и подстицањем дискусије где ће ученици морати да аргументују своје мишљење.

Трећа област односи се на употребу и злоупотребу интернета и мобилних телефона. Сва истраживања показују да дванаестогодишњаци имају велико интересовање за те видове комуникације, али и да нису свесни великих могућности које оне пружају и, још више, нису свесни ризика који постоје. Савремене технологије су неопходне за приватни и професионални живот и зато ученике треба охрабривати да их користе на позитиван начин (за едукацију, информисање, дружење, пружање помоћи и подршке, покретање акција и др.). У оквиру свих наставних предмета предвиђени су исходи који се односе на овај циљ, а у оквиру Грађанског васпитања фокус је на злоупотреби интернета и мобилних телефона када они постају средство насиља (директног или преко посредника), чиме се крше права детета. Ученици треба да знају шта је на интернету дозвољено, а шта није, шта се све подразумева под дигиталним насиљем и како се заштитити. Када се говори о заштити, ученицима треба да буде јасно које су њихове одговорности (*7 златних правила за сигурно четовање и СМС поруке* и како се понашати у ситуацији дигиталног насиља), као и коме се обратити за помоћ у школи. За активности у овој области може се користити материјал који је припремљен у оквиру пројекта Школа без насиља коју подржава УНИЦЕФ, јер одговара садржају овог програма и узрасту ученика шестог разреда.

У оквиру четврте области програма ученици треба да припреме и спроведу мање истраживање ставова и/или понашања ученика, а које је у вези са садржајима треће области. Овај захтев уводи ученике у процедуре истраживања као што су: избор конкретне теме истраживања у оквиру задате области, дефинисање узорка истраживања, одабир инструмента који ће се користити и извођење закључака на основу добијених резултата. Циљ ових активности је да ученици изграде правилан однос према грађанском активизму, где акције, кад год је то могуће, треба заснивати на чињеницама добијеним на основу конкретних истраживања. Да би ученици били успешни у овом захтеву, неопходне су извесне преактивности у којима наставник појашњава шта су ставови, указује на њихову сазнајну, емоционалну и конативну (вољну, делатну) компоненту, што их чини „одговорним” за понашање појединаца, јер се људи понашају у складу са својим ставовима. Ученицима треба указати на везу ставова са знањима и повезати са појмовима предрасуде и стереотипи који се односе на неосноване ставове јер се не базирају на тачним и провереним чињеницама, о чему су учили у оквиру програма Грађанског васпитања у петом разреду. Подсетити ученике да предрасуде и стереотипи показују велику отпорност на промену и зато је важно учинити све да се не формирају. У ту сврху треба користити што више различитих примера који су ученицима блиски и који показују везу између ставова и понашања. Нпр., ако особа има став да су газирана пића јако штетна, да су препуна шећера и вештачких боја, велика је вероватноћа да ће таква пића ретко пити. Осим тога, потребно је представити неколико једноставних истраживања ставова и/или понашања људи како би ученици имали јасну слику о значају инструмента којим се оно спроводи и на основу ког се изводе закључци. Ученицима треба дати слободу да сами осмисле све кључне елементе истраживања (тему, узорак, инструмент), уз свесрдну помоћ и подршку наставника, која ће им у шестом разреду свакако бити потребна. Подразумева се да истраживање треба да буде што једноставније, на мањем узорку, са инструментом (најчешће упитником) који може бити преузет из неког спроведеног истраживања или које ће ученици сами направити. Ученицима се може предочити могућност да се поделе у мање групе које ће спровести истраживање на различитим узорцима (нпр. ученици 4, 6. и 8. разреда), што ће им обезбедити да изводе сложеније закључке, односно да констатују промене у ставовима и понашању у односу на узраст ученика. Изабрана тема истраживања може бити у вези са злоупотребом интернета и мобилних телефона, али и позитивних примера као што су покретање хуманитарних акција, учење, информисање, дружење и сл., у којима се могу истраживати мотиви таквих активности, ставови учесника, њихова осећања... У сваком случају, независно од изабране теме, за свако истраживање треба предвидети довољно времена како оно не би остало незавршено и то је одговорност наставника. Изузетно је важно да ученици обраде добијене податке, да изведу закључке, припреме њихову презентацију и направе критички осврт на урађено. Све тешкоће и грешке које се десе у току истраживања, добра су прилика да ученици унапреде своје компетенције за рад са подацима, закључивање, предвиђање, као и непосредну комуникацију и сарадњу. Највећи домет у овој области био би да ученици, уз помоћ наставника, успеју да осмисле акцију (само на нивоу разрађене идеје), као одговор на добијене резултате истраживања.

Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, као и да сами осмисле неке друге активности.

У остваривању програма Грађанског васпитања, продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и интернет насиљу. Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео-клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења

Назив програма **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Циљ Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва поста- не свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.

Разред Седми

Годишњи фонд часова 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању		

– наведе и опише основне карактеристике људских права; – својим речима опише везу између права појединца и општег добра; – дискутује о односу права и правде и о сукобу права; – образложи личну одговорност у заштити свог здравља; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – образложи сврху постојања политичких странака; – аргументује потребу ограничења и контролу власти; – наведе кораке од предлагања до усвајања закона; – образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине; – препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска; – препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се; – учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	ЉУДСКА ПРАВА	Карактеристике људских права – урођеност, универзалност, нео- туђивост, недељивост. Опште добро. Права појединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Политичке странке у вишепартијском систему – владајуће и опозиционе. Народна скупштина – сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих. Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца. Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност – обим и границе. Понашање људи у маси и угроженост права појединца.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Симулација Народне скупштине Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата. Гласање. Евалуација симулације

Кључни појмови садржаја: социјална правда, Народна скупштина, конформизам, вршњачки притисак
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Изборни програм Грађанско васпитање за седми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области (*Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам*) али се они проширују и продубљују, а исходи се надо- грађују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

У програму су наведени садржаји које наставник може да до- пуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба оства- рити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мер- љиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене што значи да се знање и разумева- ње подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одгова- ра концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код учени- ка развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског перио- да, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ванна- ставним активностима и уопште етосом школе. Садржај овог про- грама у великој мери корелира са предметом Историја у оквиру ког се проучава развој уставности, парламентаризма, грађанских права и слобода. У оквиру Српског језика и књижевности ученици имају прилику да упознају више књижевних дела која се односе на развој политичког живота у модерној српској држави што омо- гућава повезивање са садржајима Грађанског васпитања. Погодна књижевна дела из програма су: сатирична поезија Јована Јовано- вића Змаја *Јутутунска јухахаха*, сатирично иронична проза Радоја Домановића *Вођа*, драма Бранислава Нушића *Власт*. Овако богата корелација између ова три предмета пружа одличне могућности за тематско планирање.

У процесу планирања наставе и учења наставник се руково- ди, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. При- ликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искори- стити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност, улогу медија и др. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се по- степено и спонтано са тенденцијом да ученици аутенично развија- ју пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања о пра- вима, а фокус је на њиховим карактеристикама (урођеност, уни- верзалност, неотуђивост, недељивост) и вези са општим добро које има за циљ да осигура права појединца, као и добробит заједнице. За очекивати је да ученицима седмог разреда буде интересантно да промишљају и разговарају о односу између права и правде јер је то узраст појачане осетљивости на неправду. Тај садржај, као уосталом и све друге, треба ученицима приближити кроз конкрет- не примере из свакодневног живот као што су нпр. дилема да ли је праведно казнити особу која нема карту за превоз у аутобусу (то право има контролор јер превоз није бесплатан), а која за свој рад у предузећу није добила последња три месеца плату. Ученици овог узраста сасвим добро могу да износе своје ставове и да дискутују када се ставе у позицију супротстављених података, само је важно да наставник добро води активност и да је поентира на крају. Како је концепција програма да се из разреда у разред проши- рује листа права, у седмом разреду ученици се упознају са соци- јалним правима што се логично надовезује на дискусију о правима и правди. Према Универзалној декларацији о људским правима и Пакту о економским, социјалним и културним правима, социјална права се третирају као елемент животног стандарда. Према таквој оријентацији, свако

има право на стандард живота који обезбеђу- је здравље и благостање појединца и његове породице. У раду са ученицима требало би посебну пажњу посветити здрављу младих и то са становишта права и обавеза државе, родитеља али и самих ученика да сачувају своје здравље. Из тог разлога, програм садржи само један исход који је повезан са социјалним правима и односи се на личну одговорност ученика у заштити сопственог здравља јер су други аспекти овог права ученицима још увек недовољно блиски.

Садржаји из друге области програма обезбеђују наставак увођења ученика у функционисање демократског друштва са фо- кусом на парламент, његову функцију и надлежности, организаци- ју и процедуре, а на примеру Народне скупштине Републике Ср- бије. Ученицима треба приближити појмове са којима су се они свакако сусрели али им нису довољно познати као што су поли- тичке странке, посланици, посланичке групе, опозиција. О овим појмовима ученици треба да стекну само основна знања, а њихова дубина и ширина одређена је исходима којих је само неколико из ове области и омогућавају даље разумевање функционисања де- мократског друштва. Ученике треба упознати са скупштинском расправом, њеним циљевима и процедурама (ко даје реч, колико дуго се може говорити, реплике) јер ће им то требати за активност у оквиру четврте области овог програма. Осим тога, ученицима треба предочити кораке од предлагања закона до његовог усва- јања и објављивања. За овај програм најважније је представити могућност да предлоге закона дају грађани својим потписима. У ту сврху могу се користити подаци из реалног политичког живота наше земље као што је на пример, гласање посланика у Народној скупштини о тзв. Тијанином закону који је резултат акције коју су грађани водили заједно са оцем отете, а затим убијене девојчице од 15 година. У питању је закон који прецизира процедуре за ан- гажовање полицијских снага у случају пријаве да је особа нестала чиме се повећава правна сигурност грађана. На том примеру може се видети како изгледа грађански активизам, коришћење друштво- них мрежа за покретање акција и увођење захтева грађана у парла- ментарну процедуру.

Како је социјални живот ученика седмог разреда сваким даном све богатији садржај треће области се односи на вршњач- ке групе, конформизам и вршњачки притисак. Вршњаци утичу на вредности које ће млади настојати да остваре, на ставове које ће развити, на тежњу за самосталношћу, прихватање друштво- них норми. Повезано са тим је и дилема где су границе између укључености у заједницу и приватности. За активности у оквиру ове области добро је консултовати психологе и педагоге у школи, односно користити њихове већ развијене радионице чији је циљ оснаживање ученика да се одупру конформизму и различитим вр- стама притиска вршњака. Понашање људи у маси добило је место у садржају јер се ученици овог узраста све чешће налазе у таквим ситуацијама (концерти, спортски догађаји) и могу бити угрожени. Зато је одговарајући исход дат на нивоу понашања.

Област Грађански активизам логично се надовезује на садр- жај и активности из друге области. Уз помоћ наставника ученици треба да припреме и спроведу симулацију рада Народне скупшти- не. Она би требала да садржи неке од постојећих процедура у раду скупштине, с тим да је њихов избор на самој групи. На пример, може се симулирати цео ток активности од предлагања до усваја- ња закона или симулација једним делом може да садржи процедуру посланичких питања премијеру и министрима у Влади. Да би се таква симулација остварила, ученици који ће бити у улози посла- ника треба да припреме питања која се тичу актуелних догађаја у нашој држави (најбоље би било унапред дефинисати тему нпр. по- већање плата и пензија, обавезна средња школа и др.), што је само по себи вредан исход. Са друге стране, ученици који буду у улози премијера и министра такође треба да буду спремни да дају одгово- ре. Симулације се могу на различите начине организовати, а могу се допунити још неким аспектима као што је информисање грађана о раду скупштине. На пример, неколико ученика може добити зада- так да буду у улози новинара и да припреме извештај о симулаци- ји рада Народне скупштине који ће презентовати. Остали ученици процењиваће извештаје са становишта веродостојности, тачности. Активност се може учинити богатијом и самим тим занимљивијом ако се на пример, унапред наложи појединим „новинарима” у ком правцу треба да пишу извештај (сензационалистички, негативи- стички, оптимистички, објективно, увредљиво...) што остали уче- сници симулације неће знати. Након тога, треба пратити да ли су остали ученици у групи то препознали и како су реаговали.

Поред симулације у раду са ученицима садржаји програма и дефинисани исходи пружају велике могућности за примену и других интерактивних облика рада као што су: радионице, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, истраживања, промоције. И у овом програму Грађанског васпитања, као и код претходних, продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте, с тим да је посебно пригодно да продукт буде снимак симулације рада скупштине који се може касније користити у различите сврхе. Драгоцен је у евалуацији урађене симулације али и у интеграцији и рекапитулацији обрађених садржаја. За остваривање овог програма, као и свих претходних, наставник је врло важан. Он је модел који својим понашањем и организацијом рада на часу даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје почетни подстицај за садржај који се обрађује, ко и повратне информације о активности. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник је тај који обезбеђује равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост у типу личности и стилевима учења). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицају делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, облицима кршења права (на пример у самој Народној скупштини). Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода, посебно оних који су кумулативни и који се не наводе у програму за седми разред, већ су у претходним програмима, али се подразумева да се они и даље подржавају и развијају. Како се ближи крај основног образовања и другог циклуса у оквиру њега, потребно је што чешће повезивати све оно што је рађено. Највећи број ученика похађа Грађанско васпитање континуирано током циклуса, многи од њих и свих осам разреда и зато је важан процес интегрисања обрађиваних садржаја и провера остварености исхода. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, емпатија, све чешће испољавање иницијативе, већа сарадљивост.

Назив програма ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у

заједници.

Разред

Осми

Годишњи фонд часова 34 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура; – наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; – уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота;	ЉУДСКА ПРАВА Заједница припадника различитих културних група	Припадност држави и нацији Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма. Обесправљивање и угрожавање слободе људи. Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. Заједница различитих културних група Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.
		Пол и род Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), наспрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца.

- дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу;
- наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену;
- препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве;
- наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником;
- наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији;
- образложи значај слободе медија за развој демократије;
- у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
- препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање;
- проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује;
- препозна пример злоупотребе деце у медијима;
- у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин;
- учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма,
- учествује у избору садржаја и начина рада.

**ДЕМОКРАТ
СКО
ДРУШТВО
Родна
(не)равноправност**

Стереотипи и предрасуде о роду.

Родна перспектива

Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...).

Родна равноправност

Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...).

Родно засновано насиље

Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.

Медији

Врсте и функције медија.
Слобода медија и њихов допринос развоју демократије.
Медији као извор информација и дезинформација.
Манипулације путем медија (одлагање информације,

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Медији	скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). Медијска писменост Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. Кодекс у медијима Кодекс деца и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Вредности грађанског друштва	Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Кључни појмови садржаја: патриотизам, ксенофобија, интеркултуралност, медији, родна равноправност и родно засновано насиље

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Изборни програм Грађанско васпитање за осми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (*Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам*), али се они проширују и продубљују, а исходи се надо-грађују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. По свом садржају ово је најзахтевнији програм, који се ослања на исходе у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде, на исходе из програма обавезних предмета, као и на ваншколско искуство ученика који на крају основне школе имају све сложеније социјалне релације.

У програму су наведени садржаји које наставник, као и у претходним разредима, може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика, да буду мерљиви и проверљиви, односно да наставник, пратећи активности ученика, може лако да утврди да ли их они достижу и у којој

мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају, јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија ко-нативну, вољну компоненту, која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Достижање једног исхода доприноси достизању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде, али се очекује да постоји напредак у квалитету. На пример, исход *ученик ће бити у стању да износи свој став заснован на аргументима* подстиче се током више разреда, а очекује се да је квалитет аргумената све бољи.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са обавезним предметима, ван-наставним активностима и уопште етосом школе. Најјача веза је са предметима Историја и Српски језик и књижевност, јер имају садржаје који се односе на појаве као што су мултикултуралност, ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам, родно засновано насиље. Поред ова два предмета, веза се може направити и са Биологијом, чији програм за осми разред, у оквиру теме *Човек и здравље*, предвиђа да се ученици баве питањима родног и полног идентитета, наравно у контексту хормонских активности и индивидуалне генетичке варијабилности што се природно надо-везује на садржај овог програма у делу *Родна (не)равноправност*.

У процесу планирања наставе и учења наставник се, преваходно, руководи исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко користити. На пример, у оквиру многих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатију. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима, са фокусом на угрожавање слободе људи. Кључни појмови ове области су *ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам*. С обзиром на узраст ученика и знања која су стекли у оквиру Грађанског васпитања, проучавајући историју, читајући књижевна дела и гледајући филмове, ученици могу самостално да проналазе примере тих појава и о њима критички да расправљају. Ове појаве се могу посматрати са становишта *некад и сад и локално и глобално*, чиме се добија целовитост увида. Рад у оквиру ове области захтева посебну пажњу наставника, јер у групи могу бити ученици који имају лично непријатно искуство по том питању, или га има неко у њиховој породици. За такве осетљиве теме погодне су радионице, и то посебно драмске, које пружају заштиту учесницима, јер се кроз играње улога слободноје исказују мисли и осећања.

У оквиру ове области налази се и садржај значајан за одговоран живот у демократском друштву, који се односи на живот у заједници културно различитих група, каква је свакако наша држава, а заправо и читав свет. Од ученика се очекује да уочавају разлику између мултикултуралности и интеркултуралности, као и да се залажу за интеркултурни дијалог као најбољи начин развоја поштовања различитих култура и квалитета заједничког живота.

За другу област изабран је садржај који одговара завршном разреду основне школе, иако се неки аспекти родне перспективе налазе и у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. Осим разликовања пола и рода, од ученика се очекује да доводе у везу питања родне перспективе са квалитетом живота свих људи у једној заједници. Родна равноправност је заправо прича о једнаким могућностима за све, а ради развоја друштва. Активности треба фокусирати на идентификацију препрека родној равноправности и на очекивања у будућности – шта за њено постизање треба да уради држава, а шта организације цивилног друштва и сами појединци. Овде се, такође,

тематика може сагледати из перспективе *некад и сад* и *локално и глобално*. Ученицима су доступни бројни подаци који недвосмислено показују какво је стање када је у питању родна равноправност, код нас и у свету.

Посебну пажњу захтева рад на истраживању о родно заснованом насиљу. Иако се подразумева да и мушкарац и жена могу бити жртве таквог насиља, ученици ће врло лако, на основу статистиких података, схватити да је угроженост жена значајно већа. Садржај предвиђа да се о овој теми говори са становишта неравнотеже моћи, што насилник користи да би наудио жртви. Ученици могу дискутовати и о овој теми и самостално проналазити примере из историје, свакодневног живота, књижевности, филмова, где се препознаје неравнотежа моћи и њена злоупотреба. Како у групи могу бити ученици који су жртве или сведоци таквог насиља, неопходна је пуна пажња наставника у вођењу активности. Важан очекивани исход рада у овој области јесте да ученици препознају карактеристике насилника и заштите се. Потребно је, међутим, оспособити ученике да препознају и карактеристике жртве и обраде се за помоћ адекватној особи.

У оквиру треће области предвиђено је да се ученици баве питањима медија и њиховом доприносу демократизацији друштва. Та област је повезана са многим темама у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. У програму за четврти разред, на пример, постоји исход који гласи: *ученик ће бити у стању да препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих*. У програму за шести разред дат је исход: *ученик ће бити у стању да образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца*. Из тог разлога може се очекивати да су ученици већ имали прилике да о питањима медија промишљају у оквиру рада на различитим садржајима, као и да имају извесну развијеност критичког мишљења о медијима, као извору информација и дезинформација. У програму се налази и садржај који се односи на механизме манипулације који се користе у медијима (нпр. ускраћивање информације, праплављивање селектованим информацијама, упрошћавање, претерано стручно информисање...). Ученици завршног разреда, уколико су од стране наставника добро припремљени, могу сасвим успешно у медијима самостално препознати неке од примера манипулације. У овој тематској целини налази се и садржај који се односи на медијску писменост, али се она развија на многим садржајима овог изборног програма, у свим разредима, и то сваки пут када се од ученика тражи да проналазе и критички разматрају податке који су дати у медијима.

Као наставак бављења медијима програм предвиђа да ученици у оквиру четврте целине осмисле и реализују кратки филм на тему по избору, а која се тиче кључних вредности грађанског друштва. Најважнији моменат ове акције јесте договор ученика о томе којом темом ће се бавити и како ће јој приступити. Фокус ове акције, наравно, није на техничком квалитету произведеног филма, иако ученици осмог разреда својим мобилним телефонима свакако могу то коректно извести. Као припрему за ту акцију потребно је интегрисати пређене садржаје и достигнуте исходе, како би ученици стекли бољи увид у развој кључне, односно међупредметне компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. У ту сврху треба извршити неки вид рекапитулације о томе шта се све дешавало током њиховог изучавања Грађанског васпитања, са посебним освртом на активности у оквиру четврте области, где су ученици спроводили акцију у корист деце, истраживали ставове и понашање ученика, симулирали рад парламента итд. То је тренутак кад се са ученицима може разговарати и о значају приступа информацијама од јавног значаја с обзиром на то да су у спровођењу акција били у ситуацији да су им биле потребне различите информације. Такву рекапитулацију наставник може осмислити на различите начине (спонтани разговор, писање есеја, квиз, прављење изложбе на основу сачуваних продуката...), али са истим циљем – да ученици постану свесни знања која су стекли, ставова и вештина које су развили, а што је значајно за одговоран живот у демократски уређеној заједници. Осврт би требало да садржи процењивање следећих елемената компетенције за одговорно учешће у демократском друштву (знања, ставови, вештине): каква је била сарадња у групним активностима, колико смо били отворени за различитости, колико знамо о људским правима и проблемима неравноправности, како смо решавали сукобе, да ли познајемо демократске процедуре, колико смо били одговорни за сопствене поступке, колико смо исказивали емпатије, колико смо критички промишљали, колико смо били толерантни и солидарни, да ли препознајемо опасности и знамо коме да се

обратимо за помоћ, да ли у дискусији показујемо вештину активног слушања, да ли изно- симо свој став заснован на аргументима, да ли комуницирамо на конструктиван начин, како смо прикупљали и обрађивали податке, да ли имамо став да треба штитити и поштовати људска права, да ли смо спремни да се ангажујемо у заштити нечијих права и да ли верујемо у владавину закона. За овај осврт неопходно је планирати више часова и на тај начин створити добру подлогу да ученици са- мостално изаберу тему филма и напишу сценарио. Било би добро да снимљени филм не остане у оквирима групе која га је радила, те треба осмислити на који начин ће он бити представљен другим ученицима осмог разреда, али и свих других, као и њиховим роди- тељима. Филм би, с једне стране, требало да буде финале четворо- годишњег, а за неке ученике и осмогодишњег развоја компетенције за одговорно учешће у демократском друштву, а са друге, прилика да наставник и школа добију повратну информацију о свом раду у овој области и идеје о томе како га унапредити.

7.5. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

ТРЕЋИ РАЗРЕД

УПУТСТВО ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих техно- логија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено од- носе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са оп- штим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитив- ног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, учења, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројект- не наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења по- моћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних зна- ња, коришћења информационо-технолошких технологија као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишље- ња. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, ко- ришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резулта- та у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности на- ставних предмета трећем разреду. Ослонци планирања и органи- зације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости; коришћење ваншколских знања, вешти- на и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштова- ње њихових различитости;

повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика трећег разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примењено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у првом разреду и другом разреду, и у трећем је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;
- планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;
- реализацију планираних активности;
- приказ добијених резултата и продуката пројекта;
- вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. За трећи разред, као и за први и други, најпримеренији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада више укључује ученике и давање предлога и избор тема. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета. На крају трећег разреда ученик би требао да буде у стању да:

- правилно седи при раду за рачунаром;
- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;
- правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар;
- покрене програм за рад са текстом, унесе краћи текст и сачува документ на рачунару;
- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника;
- предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представа, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за

родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Ученике треба стављати у ситуације да одређују редослед активности у решавању одређених пројектних задатака, што, осим развијања самосталности, представља увод у алгоритамски начин размишљања. На пример: редослед активности чији ће продукт бити плакат са знаменитим личностима краја; редослед активно- сти у прављењу кућице за птице; у изради школског часописа итд.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразуме- мева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се ре- ализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројект- на настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

. УПУТСТВО ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, учења, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројектне наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационих технологија, као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе, али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и треба да прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у четвртном разреду. Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости, коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика, укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости, повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација, способност решавања проблема, самостално учење, рад у групи, сарадњу, критички однос према властитом и туђем раду, доношење одлука, аргументовање, усвајање другачијих, нових начина рада, планирање, поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика четвртог разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у претходним разредима и у четвртом је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;
- планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;
- реализацију планираних активности;
- приказ добијених резултата и продуката пројекта;
- вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. За четврти разред, као и за први, други и трећи најпримеренији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада више укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба наставити рад на развијању основа дигиталне писмености. На крају четвртог разреда ученик би требало да буде у стању да:

- правилно рукује ИКТ уређајима;
- предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а;
- користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж;
- уреди краћи текст и сачува га на рачунару;

- направи једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје;
- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог;
- критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима;
- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;
- безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Ученике треба стављати у ситуације да одређују и планира редослед активности у решавању одређених пројектних задатака, што, осим развијања самосталности, представља увод у алгоритамски начин размишљања. На пример: редослед активности чији ће продукт бити плакат са знаменитим личностима краја; редослед активности у прављењу кућице за птице, у изради школског часописа итд.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно, али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.